

PAROLE

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ

JÄÄKÄRIPATALJOONA 27:n PERINNEYHDISTYKSEN JÄSENLEHTI

4/2013 (316)

HELSINGISSÄ JOULUKUUSSA 2013

82. vsk

Nykyajan sotilashautajaiset

Sotilashautajaiset ovat varttuneille suomalaisille liiankin tuttuja sotavuosilta. Onneksi ne ovat nykyään hyvin harvinaisia, sillä suomalaisilla on myös rauhanturva- ja kriisinhallintatehtävissä on ollut hyvä onni: Tappioita on tullut varsin vähän.

Tämän päivän sotilashautajaiset ovat luonteeltaan toisenlaisia. Ne koskevat kokonaisia varuskuntia ja joukko-osastoja. Puolustusvoimat on välttämättömän edessä. Jo vuosia on supistettu suurten ikäluokkien koulutustarpeisiin rakennettua varuskuntarakennetta. Supistuksia on jatkettava, sillä kuten yhdistyksen puheenjohtaja suunnittelukokouksessa sanoi, sotaväellä on 4000 ylimääräistä petipaikkaa. Ja tietysti yhtä monta ruokalapaikkaa ja kaikkea sitä infrastruktuuria, mitä sotilaskoulutus edellyttää.

Tänä vuonna on valot sammutettu mm. Pohjois-Karjalan prikaatissa Kontiolahdella. Siellä siirtyi historiaan mm. Karjalan jääkäripataljoona, joka oli jääkäriperinnejoukko-osasto. Perinteitä menee myös Keuruulla lakkautettavan Pioneerirykmentin mukana.

Varuskunnat ovat monella ta-

valla tärkeitä sijaintikunnilleen. Ne edustavat työpaikkoja ja verotuloja. Satojen varusmiesten oleskelupaikkakunnalla luo kysyntää monenlaiselle yritystoiminnalle. Varuskunnat aktivoivat asukkaita tarjoamalla tiloissaan esimerkiksi urheilu- ja liikuntamahdollisuuksia. Aivan oma lukunsa tällä alalla ovat sotilassoittokunnat, joita on jälleen lakkautuslistalla. Sotilassoittokunta tuo tehtävänsä mukaisesti ohjelmaa juhlatilaisuuksiin. Oman toimensa ohella se tuo monenlaisia aktiivisuutta paikkakunnan musiikkielämään. Sotilassoittajat eivät pane instrumenttejaan kaappiin työpäivän päätyttyä, vaan osallistuvat vapaa-ajallaan musiikin tuottamiseen ja sitä kautta musiikkiharrastuksen leviämiseen paikkakunnalla. Vaasa kärsii suuren menetyksen Pohjanmaan sotilassoittokunnan lopettaessa toimintansa.

Ensi vuoden sotilashautajaisista synkimmät vietetään Kauhavalla Ilmasotakoulun sulkemisen myötä. Pohjanmaan tapaan jääkäripitäjä Kauhava edustaa kärkeä, mitä isänmaallisuuteen ja puolustusvoimamyönteisyyteen tulee. Ymmärtää

kuntalaisten tunteita, kun puolustusvoimat poistuvat kokonaan.

Ilmasotakoulu lakkauttaminen on sitäkin suurempi isku, sillä pian itsenäisyyden 100-vuotijuhlien jälkeen olisi päästy juhlimaan myös Ilmasotakoulun vuosisataista toimintaa. Kauhava on ollut suomalaisen sotilaslentokoulutuksen kehto koko sen olemassaolon ajan. Ilmasotakoulu on ollut enemmän kuin joukko-osasto. Se on ollut osa Kauhavan brändiä, kuten nykyään on tapana sanoa.

Meidän täytyy luottaa siihen, että Kauhavalle kovin kipeä päätös on tehty maanpuolustuksen kokonaisedun mukaisesti. Puolustusvoimat on syystä tai toisesta joutunut toteuttamaan kovempia leikkauksia kuin muut hallinnonalat. Vaikka kuinka ymmärtää valtiontalouden kestävyysvajeen vakavuuden, tuntuu pahalta, kun raha on erityisen tiukassa maanpuolustuksen alalla.

Jääkärien perinneliike ottaa osaa Kauhavan suureen menetykseen. Vaikka ei taida paljoa auttaa.

Jukka Knuuti

Kansikuva: Kostinvirran muistomerkillä oli sepele taistelun 300-vuotipäivänä. Nauhoissa luki Kostianvirran puolustajille ja Ison vihan uhreille. Kötiseutu. Kuva: Jukka Knuuti

Kokous pidettiin Etelä-Suomen sotilasläänin esikunnassa. puheenjohtaja Pertti Laatikaisen kotikentällä.

Laatikainen kertoo puolustusvoimauusituksesta, yleisö kuuntelee. Eturivissä turkulaisia, vasemmalta Kyösti Vuontela, Heikki Knuuti, oikealla Asko Kilpinen.

Puolustusvoimat on edelleen vahva kuten myös JP27:n perinneyhdistys

Puolustusvoimia ei lopeteta, meillä on vieläkin vahvat asevoimat, sanoi JP 27:n perinneyhdistyksen puheenjohtaja, prikaatikenraali Pertti Laatikainen esitellessään puolustusvoimauudistusta yhdistyksen vaalija suunnittelukokouksessa 16.marraskuuta Helsingissä. Ja vahvuutta osoitti yhdistyksenkin. sillä väkeä oli paikalla enemmän kuin vuosiin, 42 henkeä.

Yhdistys ryhtyy valmistautumaan ensi vuonna alkavaan jääkäriliikkeen 100-vuotisjuhlakauteen kokein voimin, sillä niin puheenjohtaja Pertti Laatikainen, varapuheenjohtaja Kari J. Talvitie kuin kaikki hallituksen jäsenet, Paavo Mikkonen, Ari Parkkola, Arno Hakkarainen, Martti Ehrnrooth, Markku Aherto ja Ari-Ilmari Iisakkala valittiin jatkamaan tehtävissään.

Kokouksessa ei jaettu huomionosoituksia, mutta puhuttiin ansiomerkkijärjestelmästämmä. Kari J. Talvitie muistutti, että pronssinen ansiomerkki kuuluu kaikille aktiivisuutta osoittaneille jäsenille. Pronssinen, hopeinen ja kultainen

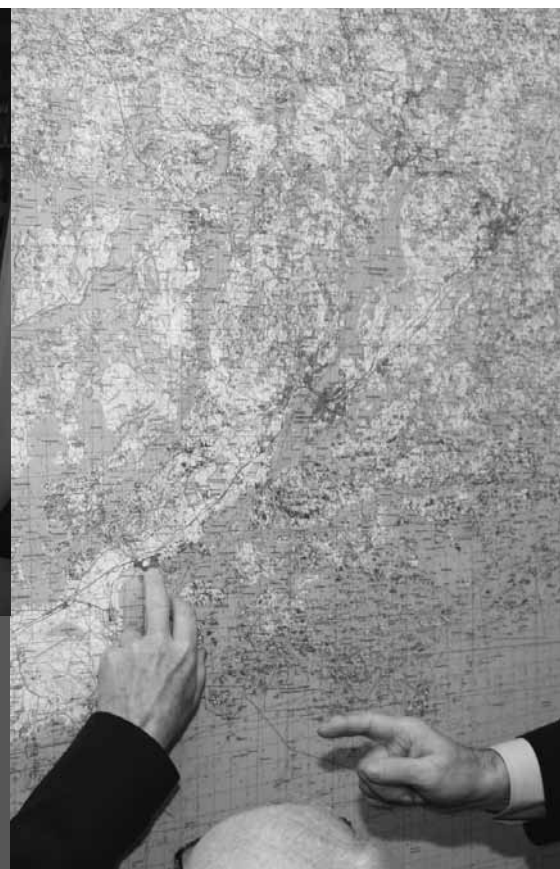
ansiomerkki muodostavat pyramidin: Pronssisia jaetaan eniten, hopeisia vähemmän ja pyramidin huipun muodostavat harvat kultaiset merkit. Merkit myöntää yhdistyksen hallitus kokouksessaan alkuvuodesta. Talvitie kehotti yhdistyksiä lähettämään esityksiä ansiointuneiden jäsentensä palkitsemisesta.

Viime vuosina ansiomerkkejä on myönnetty vähän, koska niitä ei ole esitetty. Pronssista ansiomerkkiä on ylenkatsottu. Mutta hopeisiakaan ei voida jakaa, ellei ensi ole jaettu pronssisia. Puheenjohtaja Laatikainen sanoi, että arvostelun kohteena ollutta merkkien myöntämiskäytäntöä tarkistetaan.

Perinneyhdistyksen puheenjohtaja Pertti Laatikainen oli tyytyväinen ensimmäiseen vuoteensa yhdistyksen johdosta, koska osastot ovat aktiivisia ja toiminta on hyvin monipuolista.

Kun on kerrankin kunnan kartat, kannattaa katsoa, miltä Hankoniemi näyttää.

Puheenjohtaja antoi tunnusta monipuolisesta aktiivisuudesta

Puheenjohtaja oli tyytyväinen osastojen toimintaan, jota jokainen vuorollaan esitteli kokouspäivän aloittavassa osastojen puheenjohtajien neuvottelukokouksella. 16:sta osastosta paikalla on 15:n edustus.

Toiminta on monipuolista alkaen yhteydenpidosta kouluihin ja varusmiehiin. Monessa piirissä on hankkeilla jääkärihautojen rekisteröiminen ja laatan aikaansaaminen jääkäreitä lähettäneisiin kouluihin. On oltu aktiiviasia Heikkisten sukuseuran ja aselaiva *Equityn* muodossa. Samoin on matkusteltu ahkerasti jääkäreiden merkeissä, sanoi Laatikainen

Jääkäreiden Helsinki -kirjasesta on tulossa uusi painos. Kansliassa on jäljellä yksi kappale, jota varjellaan kuin kruununjalokiveä. Pahaksi onneksi kirjan aineistoa ei löydy enää kenenkään tietokoneelta, kertoi Arno Hakkarainen. Siksi on tyydyttävä näköispainokseen, johon tehdään päivityksiä. Kirja kertoo paikoista ja rakennuksista, jotka liittyvät jääkä-

reiden historiaan.

Seppo Räihä kertoi Kuopion osaston ylittäneen jäsenhankinnassa asetetun 10 prosentin tavoitteen. Osasto jatkaa perinnettään antaa ”Jääkäriin testamentti” kotiutuvalle varusmiehelle.

Markku Aherto kertoi tehtävästään koordinoita paikallisosastojen osallistumista 100-vuotijuhliin liittyviä tapahtumia Hochenlockstedtissa.

Pertti Puonti kertoi Oulun osaston olevan mukana hankkeessa, jossa neljään oululaiseen jääkäreitä lähettäneeseen kouluun hankitaan koulun jääkärien nimet sisältävä laatta.

Pekka Virtanen sanoi Tampereella jäsenten keski-ikä olevan aika korkea, mutta ei se estänyt heitä lähtemästä seitsemän hengen voimin kesällä Liepajaan uudistetun jääkäri- lipun siunaamiseen.

Alpo Vehanen kertoi Porissa yrittävän jäsenhankintaa tekemällä perinteinen Ostrobotnian ilta avoimeksi ulkopuolisille ja hankkimalla tilaisuuteen arvovaltainen puhuja. Pori taitaa johtaa jääkäripatsaiden

myyntilastoa 20 pystillään.

Turkulaiset olivat tulleet **Kyösti Vuontelan** johdolla kokoukseen omalla pikkubussillaan, joka ehti palvella Helsingissä muidenkin kokoukseen osallistujien liikkumistarpeita. Tavoitteena on saada aikaan jääkärihautakirja ja ”jääkärikouluhin” lähteneiden jääkäreiden laatta Pro Patria -taulun viereen. Vuontela kysyi, eikö voitaisi järjestää sotilaskoteihin valokuvanäyttelyä jääkäreistä. Moniko varusmies tietää, että sotilaskoti tuli Suomeen jääkärien mukana

Vaasalaiset ovat kunnostaneet huono kuntoon päässeeseen Svartströmin jääkärikämpän. Valmistelulla on aselaiva *Equityn* saapumisen 100-vuotijuhlan valmistelu aluksen lastista purettiin ensin puolet 31. lokakuuta Vaasan pohjoispuolella Maksamaan Västerössä, kertoi Martti Ehrnrooth.

Kymenlaaksossa menee suht koht ruusuisesti, sanoi Paavo Mikkonen. Valmistellaan JP27:n Perinneyhdistyksen kesäpäivää la 16.8.2014 ja toivotaan runsasta osallistujien määrää sekä siedettävää säätä.

Jääkärilipun naulaamisen loppuseremoniat. Homman hoitaneen Kanta-Hämeen edustajat oikealta Teuvo Mahrberg ja Ari Parkkola luovuttivat alkuperäisen naulauskirjan ja muistovasaran perinneyhdistyksen puheenjohtaja Pertti Laatikaiselle ja Asko Kilpiselle.

Kainuun osasto sai aikaan kesälä paljastetun jääkäriperinteen muistolaatan Hyrynsalmella Askanmäen etappitalon seinään, kertoi **Jouko Ollanketo**.

Kanta-hämäläiset ovat menossa porukalla Marskin lounaalle Marskin majalle Lopelle, kertoi Ari Parkkola. Lisäksi osasto on tekemässä näyttelyä Mannerheim-ristin ritaria, jääkärieverstiluutnantti **Viljo Laaksosta**. Näyttely avataan 2015.

Etelä-Pohjanmaan **Juhani Pasi** aloitti luovuttamalla Jääkärisäätiön puheenjohtaja **Asko Kilpiselle** Etelä-Pohjanmaan reserviläispiirin ansiomitalin. Kilpinen oli tyytyväinen, että vielä muistetaan Vaasan sotilaspiirin entistä komentajaa. Passi kertoi, että tekeillä on **Arvo Pollarin** päiväkirjaan perustuva näytelmä jääkäriin matkusta Kauhavalta Ruotsin kautta Saksaan. Näytelmän on määrä olla valmiina 2015, jolloin se esitetään neljällä Etelä-Pohjanmaan paikkakunnalla. Kauhavan kaupunki aikoo julistautua jääkärikaupungiksi. Tähän liittyen lähetään delegaatio 100-vuotisjuhlallisuuksiin Hohenlockstedtiin.

Puheenjohtaja **Antti Lankista** sijaistanut **Eeva Luukkonen** kertoi Etelä-Karjalassa kartoitettavaan jääkärihautoja. Hanketta toteutetaan myös itärajan takana. Eeva toivotti muut osaston tervetulleeksi mukaan rajantakaiseen Karjalaan suuntautuvalla matkalla.

Ari-Ilmari Iisakkala toivotti osastot tervetulleeksi Lahteen 16. helmikuuta vuosikokoukseen Hämeen rykmenttiin Hennalan perinnerikaille kasarmeille.

Varuskunnissa 4000 tyhjää vuodepaikkaa

Puolustusvoimauudistuksen tavoitteena on supistaa puolustusvoimien sodan ajan vahvuutta 350 000 henkilöstä 230 000 henkeen, sanoi Pertti Laatikainen.

Kun koulutettavien määrä on vähentynyt, on meillä varuskunnissa 4000 tyhjää petipaikkaa. Ja majoituksen lisäksi olisi vailla käyttöä myös sama määrä muonitusta, kun varusmiehille syötetään päivittäin aamupala, lounas päivällinen ja iltapala. Ei ole varaa ylläpitää kapasiteettia, jolle ei ole käyttöä.

teettä, jolle ei ole käyttöä.

Sen vuoksi joudutaan varuskuntiakin sulkemaan. Pohjois-Karjalan Prikaatin mukana menee myös jääkäriperinnettä, sillä prikaati on kantanut jo aikaisemmin lopetetun Karjalan Jääkäripataljoonan perinteitä. Perinteitä menetetään myös lakkautettavan Pioneerirykmentin mukana.

Joukko-osastojen yhdistämisen lisäksi on vähennetty runsaasti hallintoyksiköitä.

Puolustusvoimauudistusta on johdettu hyvin ja suunnitelmallisesti. Kun aluksi näytti, että joudutan irtisanomaan jopa lähes tuhat henkeä, on irtisanottavia näillä näkymin vain 300. Ihmisiä on siirtynyt puolustusvoimien toisiin tehtäviin, siviilitöihin ja eläkkeelle.

Puolustusvoimat on edelleen haluttu työpaikka. Esimerkiksi avoina olleeseen vuoden määräaikaiseen toimistosihteerin paikkaan saattaa tulla 180 hakemusta, sanoi Laatikainen.

Teksti: Jukka Knuuti

Kuvat: Paavo Mikkonen

Uusi kassahuoneen kokous

Jääkäriliikkeen 100-vuosijuhlat alkavat kaiken perustamispaikalla

Varapuheenjohtaja Kari J. Talvitie muistutti, että jääkäriliike kesti marraskuusta 1914, Ostrobotnian kassahuoneen kokouksesta jääkärien paluuparaatiin Vaasassa 28. tammikuuta 1918. Sen jälkeen jääkärit eivät olleet enää yhtenäinen joukko, vaan hajosivat johtajiksi ja kouluttajiksi valkoiseen armeijaan. Kuva: Paavo Mikkonen

Varapuheenjohtaja Kari J. Talvitie selosti kokoukselle vuoden 2014 toimitasuunnitelmaa:

- Vuoden jälkimmäisellä puoliskolla aloitetaan jääkäriliikkeen 100-vuotisjuhlat. Lähtökohtana on jääkäri-aatteen syntyminen marraskuussa 1914 ja sen jälkeen seurataan jääkärien historiaa siihen saakka, kunnes helmikuussa 2018 tulee kuluneeksi sata vuotta jääkäreiden pääjoukon saapumisesta Vaasaan.
- Vaikka tasavuotia juhlitaan vain talveen 2018 saakka, pidämme mielessä sen, että jääkäreiden rooli itäisen Suomen puolustusvoimien rakentamisessa oli keskeinen koko 1920- ja 1930-luvun ajan, samoin Talvi- ja Jatkosodan sotatoimien johtajina..
- Finnentag järjestetään yhdessä saksalaisten kanssa Hohenlockstedtissa 1.maaliskuuta 2014. Waserturmin museossa pidettävässä pienimuotoisessa seminaarissa kuullaan mm. ranskalainen näkemys suomalaisten saamasta koulutuksesta Lockstedter Lagerissa 1915–1916.
- Finnentagin aikana tapaamme Hohenlockstedtin kaupungin johtoa ja muita järjestelyihin osallistuvia tahoja. Silloin käydään läpi yksityiskohtaisesti juhluvuoden 2015 tapahtumat ja sovitaan monista käytännön asioista sekä alustavasti kummankin puolen edustuksesta, paraatijärjestelyistä ym. seikoista.

Kortesjärvellä jääkäriseminaari

- Korttesjärven 6.huhtikuuta 2014 jääkäriseminaarin teemoissa heijastuu lähestyvä 100-vuotisjuhla. Tällä kertaa yleisölle kerrotaan suoma-

laisten nuorten miesten aikoinaan saaman sotilaskoulutuksen sisällystä. Seminaarissa kuullaan myös yhteenveto jääkäreiden haastatteluaaineistoista. Myöhemmin on tarkoitus käsitellä ns. suuren jääkäriväräyksen vaiheita 1915–1916, jolloin nimenomaan pohjalaisia liitettiin runsaasti mukaan jääkäreiden joukkoon.

Schmardenin muistomerkki

- Olemme mukana toimikunnassa, jonka tavoitteena on ollut pystyttää kesällä 2016 muistomerkki Latvian Schmardeniin (Smārde), missä suomalaiset jääkärit olivat rintamalla ensimmäisessä taistelussaan heinäkuussa 1916. Tällöin Schmardenin taistelussa Jääkäripataljoona 27:n pioneerikomppania joutui ensimmäisenä tuleen.

Kesällä mennään Hammelburgiin

- Viime vuosien tapaa Perinneyhdistys osallistuu Jääkärisäätiön johdolla Hammelburgissa järjestettävään Saksan Jalkaväkiliiton kesätapahtumaan heinäkuussa 2014. Mukaan pyritään ottamaan myös suomalaista jääkäriperinnettä vaalivan joukko-osaston edustaja.
- Yhteydenpidolla Saksan Jalkaväkiliittoon on ammatillisia tavoitteita ja liiton rooli on ollut myös keskeinen jääkäriperinteiden ylläpidossa Hohenlockstedtin vuosittaisissa tapahtumissa.

Jääkärikonsertti Finlandia-talolla

- Varsinaiset 100-vuotisjuhlat aloitetaan 20.marraskuuta vuonna 1914

pidetyn Ostrobotnian kokouksen muistoksi juuri kyseisenä päivänä. Perinneyhdistyksen ja Jääkärisäätiön hallitusten yhteisen Jääkärihuoneessa – entisessä Kassahuoneessa – pidetyn juhla kokouksen jälkeen järjestetään Ostrobotnian juhlasalissa noin 100–150 sidosryhmien edustajalle vastaanotto. Kutsuttavien kunniavieraiden joukossa osastoilla on keskeinen asema. Samana päivänä järjestetään Finlandia-talossa koko jäsenkunnalle tarkoitettu avoin konserttitilaisuus, jossa esiintyvät Kaartin Soittokunta solistien ja 1-2 kuoron kanssa.

Teemme oman juhla kirjan

- Perinneyhdistys on mukana jääkäreiden historiaa koskevassa kirjahankkeessa. Sitä vetää Jääkärisäätiö. Yksiosainen noin 500–600-sivuinen kirja ilmestyy kesään 2016 mennessä. Kirjoittajat valitaan alkuvuoteen 2014 mennessä.
- Vuoden 2014 viimeinen Parolen numero (4/ 2014) on lehden juhlanumero. Alkavana vuonna kokeillaan lehden henkeen sopivaa mainostamista.

Teemme myös oman juhlapostimerkin

- Itellan ja sen postimerkkitoimikunnan hylättyä vuonna 2012 tehdyn esityksen jääkäriliikettä koskevan juhlapostimerkin julkaisemiseksi Perinneyhdistys päättää tehdä uuden ”omamerkin”, jossa teemana on jääkäriliikkeen 100-vuotinen historia. Nykyisen jääkärilippu-postimerkin myyntiä jatketaan.

Jäsenkunta nostetaan 2000:n paremmalle puolen

- Tavoitteena on edelleen kasvattaa jäsenten määrää siten, että 2 000 henkilön määrä ylittyisi. Juhlavuosien teemoja ja tapahtumia tulisikin käyttää mainostamiseen, jolla uusia, varsinkin nuoria, saataisiin mukaan toimintaan. Niinpä ”jääkärikouluihin” suunnattua kampanjaa tulisi jatkaa, jotta nykyiset oppilaat tietäisivät oman koulunsa jääkäreiksi lähteneiden entisten oppilaiden historiasta.

PUHEENJOHTAJAN KYNÄSTÄ

JÄÄKÄRILIIKE 100 VUOTTA -TAPAHTUMAT ALKAVAT

Kulunut vuosi puheenjohtajana on ollut mielenkiintoinen ja työntäyteinen. Uusitun jääkärilipun naulaus Hämeenlinnassa ja lipun vihkiminen Liepajassa ovat olleet kuluneen vuoden kohokohtia. Samanlaisiksi kohokohdaksi omalta osaltani voin nimetä lukuisten yhdistyksen jäsenten kanssa käydyt keskustelut eri tilaisuuksissa sekä henkilökohtaisissa yhteydenotoissa ja tapaamisissa. On vaikuttavaa nähdä jääkäriperinteitä vaalivan yhteisön sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin.

Puheenjohtajaa ja hallitusta ovat työllistäneet Jääkäriliikkeen 100 -vuotistaipaleen kunniaksi järjestettävien tilaisuuksien ja tapahtumien valmistelu. Ensimmäinen 100 -vuotistapahtuma on torstaina 20.11.2014. Täsmälleen 100 vuotta aikaisemmin pidettiin Ostrobotnian kassahuoneessa jääkäriliikkeen käynnistämiseen liittyvä kokous. Tuolloin sovittiin lähestymisestä Saksan asevoimiin koulutuksen saamiseksi. Ruotsihan oli evännyt koulutustuen Venäjän sorron alla olleille suomalaisille, joilla ei ollut mahdollisuutta sotilaskoulutukseen omalla maaperällä.

Kyseisenä päivänä pidetään useita tapahtumia, joista jäsenistöämme yhdistävä on Finlandia talolla pidettävä Jääkärikonsertti. Konsertissa esiintyy Kaartin soittokunta ja 100 henkinen kuoro. Teemana on Jääkäarin tarina – se mitä sotilaskoulutusta hakemaan lähtenyt nuori suomalainen koki Saksassa ja JP 27:n eri vaiheissa, hänen roolinsa isänmaamme itsenäisyyden vaikeissa vaiheissa sekä merkityksestään isänmaamme rakentajana. Voin puheenjohtajana luvata, että isänmaallinen konsertti kunnioittaa jääkäriperinnettä, josta poistuessa on silmäkulma kosteana.

Samanaikaisesti valmistelemme koulutuksen aloittamisen 100 vuotistilaisuutta Hohenlockstedissa Saksassa maaliskuussa 2015. Varsinainen juhlapäivä pidetään lauantaina 28.2.2015, jolloin on perinteinen Finnentag Jääkäripatsaalla seppelleenlaskuineen sekä muistotilaisuuksineen sen jälkeen. Paikalle olemme

saamassa Jääkärilipun ohella kaikkien perinnejoukkojen liput. Puolustusvoimien edustussoittokunta, Kaartin Soittokunta on myös tilaisuuksissa mukana. Itse toivoisin, että mahdollisimman moni alaosasto valmisteli jäsenistölleen matkaa kyseisenä ajankohtana tapahtumaan.

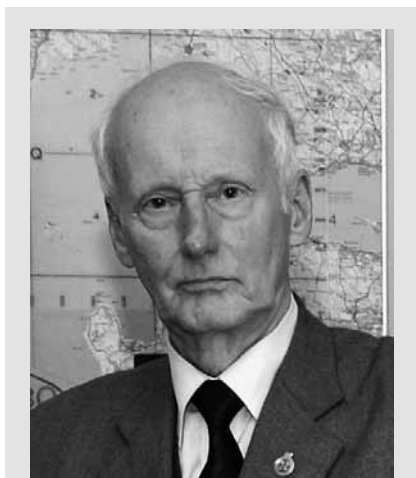
Olemme myös käynnistäneet Jääkäreiden elämäntyöhön käynnistyvän dokumenttiohjelman teon. Ohjelman tarkkaa muotoa ei ole vielä päätetty. Lähtökohtaisesti tavoittelemme ohjelmaa Ylen Suomen itsenäisyyden 100-vuotista taivalta käsittelevään tuotanto-ohjelmistoon. Jääkäreiden elämäntyötä kunnioittavan teoksen tuottaminen on myös käynnistynyt. Jääkärisäätiön johdolla perustettu toimikunta on käynnistänyt toimintansa ja aloittanut työnsä. Olemme tuomassa jokaiselle yhdistyksen jäsenelle hinnaltaan huokeaa, mutta sisällöltään ja hengeltään arvokasta kirjaa.

Toivon, että kukin alaosasto järjestää oman alueensa perinteiden mukaisesti ainakin yhden 100-vuotisteeimaan kuuluvan tilaisuuden vuosien 2014–2018 aikana. Vapaaehtoistyössä on se hyvä puoli, että sen arvoa ei mitata rahassa. Jääkäreiden perintö on niin arvokas, että jokaisella, joka yhteisöömme hyväksytään jäseneksi, on mahdollisuus kunnioittaa jääkäreiden uhrauksia. Takaan, että siitä saa itselleen ja yhteiskunnalle monin verroin takaisin.

Eriytyisen kiitokseni ensimmäisen toimintavuoteni aikana haluan antaa kaikkien aktiivisten jäsenten ohella Parolen päätoimittajalle Jukka Knuutille, yhdistyksen varapuheenjohtaja Kari Talvitille sekä toimistomme työrukkaselle Tiina Kiiskelle alaosastojen puheenjohtajia unohtamatta.

JP 27:n puheenjohtaja
Prikaatikenraali

Pertti Laatikainen

Teksti perustuu Jääkärisäätiön puheenjohtajan, **Asko Kilpinen** esitelmään, joka hän piti 21. syyskuuta 2013 Hyrynsalmella Hallan Ukon elämäntyön kunniaksi muistoseminaarin lauantaina 21. syyskuuta. Tänä vuonna tuli kuluneeksi 150 vuotta Hallan Ukon syntymästä.

Saara Rampanen potilaidensa keskellä jossain päin Saksaa.

Schwesterit eivät olleet ainoat Jääkäriliikkeen tukena oli puolen tuhatta useimmiten tuntemattomaksi jäänyttä naista

SEMINAARIALUSTUKSENI SAATESANOIKSI

"Hallan Ukon" syntymästä oli syyskuussa tätä vuotta kulunut 150 vuotta. Hyrynsalmen kunta järjesti Hallan Ukon elämäntyön kunniaksi muistoseminaarin lauantaina 21. syyskuuta. Seminaari täytti Hyrynsalmen kirkonkylän koulukeskuksen juhlasalin. Onhan Hallan Ukko yksi jääkärivärväyksen ja etappitoiminnan avaintekijöitä. Hallan kuulu talo on nähtävissä Helsingin Seurasaaressa. Talo siirrettiin saaren ulkoilmamuseoon Jääkäri-liiton aloitteesta ja kustannuksella jo 1960-luvulla.

Tutkimatonta aluetta? Naiset jääkäriiliikkeen taustalla on vain vähän tutkittu kokonaisuus jääkäriiliikkeen historiassa. Korteesjärven seminaaria varten keväällä 1999 kävin läpi laajahkon lähdeaineiston koostuen pääosin jääkärien kirjoittamista kirjoista. Kirjat oli pääosin julkaistu ennen sotiamme. Naiset niin nimellä mainitut kuin tuntemattomat talojen

emännät, tyttaret ja piitit tulivat selkeimmin esiin Wegeliuksen kirjoissa. Olen vuosien mittaan yrittänyt saada sekä nuoria opiskelijaneitosia että varttuneempia tutkijoita kiinnostumaan aiheesta. Kokonaisuus mahdollistaa kyllä väitöskirjan tasoisen tutkimuksen työstämisen. Naisten joukosta erottuvat itseoikeutettuihin "Schwesterit" Ruth Munck ja Saara Rampanen. Ruth Munckista lienee tekeillä laajahko tutkimustyö? Ruth Munckin elämäntyön tutkimista on vaikeuttanut lähdeaineiston rajattu käyttömahdollisuus. Toivottavasti lähitulevaisuudessa löytyy nuoria naisia, jotka haluavat kruunata opintonsa paneutumalla syvällisesti kansasisariensa vaaralliseen toimintaan maamme vapauden puolesta itsenäisyytemme aamunkoiton ratkaisuvina vuosina.

Asko Kilpinen

Schwesterit Ruth Munck ja Saara Rampanen on totuttu liittämään jääkäreihin. Mutta he eivät olleet ainoa jääkäriiliikettä tukeneet naiset. kaikkia kansankerroksia edustaneita, kuriiritehtävissä, etappien hoitajina vaikutti kaikkiaan puolisen tuhatta naista. Valtaosa heistä on jäänyt tuntemattomiksi.

Lähdeaineisto on niukkaa. Aiheita ei ole tutkittu kokonaisuutena. Naisten henkilökohtaisia muistelmia, kirjeitä ja satunnaisia mainintoja jääkäriiliikettä käsittelevässä historiassa löytyy yllättävän vähän. Parhaaksi kootuksi teokseksi osoittautui Lotta Svärdin keskustoimikunnan vuonna 1928 julkaisema *Valkoinen kirja*. Sairaanhoidattarien, vapaa-herratar **Ruth Munckin** ja **Saara Rampasen** henkilökohtaiset muistelmät pitäytyvät kiusallisen tarkas-

Schwesterit Saara Rampanen vasemmalla ja Ruth Munk oikealla.

ti heidän omissa vaiheissaan. Silti molemmat "Schwestereiden" teokset ovat erinomainen portti vallinneeseen ajan henkeen!

Suuren Adressin nimien keräykseen ja luovutusvalmiiksi saattamiseen osallistui runsaasti naisia. Luku- ja kirjoitustaidon taso rajasi osallistuneitten naisten määrää, vaikka Suomi jo silloin kulki luku- ja kirjoitustaidon osalta Euroopan maiden kärjessä!

Venäläistämistoimenpiteiden jatkuessa organisoitiin vuonna 1901 salainen neuvosto, joka sai venäläisiltä, sittemmin myös suomalaisilta nimen "*Kagaali*", johtamaan orastavaa passiivista vastarintaa. Tämä löyhä organisaatio tiivistyi aikaa myöten ja synnytti myöhemmin myös "*naiskagaalin*", jolla uudelleen herätettynä oli merkittävä osuus jääkäri liikkeen taustalla vaikuttaneiden naisten toimintaa käynnistettäessä. Kutsuntalakkujen organisointi oli *Kagaalin* merkittävin ponnistus vastarinnan pitkällä taipaleella. Aktiivista vastarintaa ajavat perustivat vuonna 1904 **Konni Zilliacuksen** johdolla "Suomen aktiivisen vastarinnan puolueen". Tässä pienessä, mutta tiiviissä yhteisössä oli mukana hämmästyttävän paljon eri ikäisiä naisia.

Martta-liiton perustaminenkin liittyy jääkäreiden historiaan

Tähän kauteen liittyy myös nykyisen Martta-liiton syntyyn johtaneet naisten toimenpiteet. Koulun johtajatar **Lucina Hagman** kutsui Helsingissä "*Suuren Adressin*" kokoamisessa saatujen kokemusten perusteella kokoon parikymmentä vaikutusvaltaista naista. Näille eri leireistä lähtöisin oleville naisille hän esitti yhdistyksen perustamista, "valistamaan syvän kansan koteja"! Perusteena **Lucina Hagmanilla** oli adressin nimien keruun yhteydessä ilmennyt tietämättömyys Venäjän sortotoimenpiteiden laajuudesta ja seuraamuksista Suomen kansalle. Yhdistys päätettiin perustaa. Kaikkien yllätykseksi saatiin syyskuussa 1899 ilmoitus, että yhdistyksen nimeä ja sääntöjä ei hyväksytä. Yhdistykselle haettiin neutraali nimi, johon ei liittyisi sanaa "sivistystä" -

ja niin päädyttiin raamatulliseen nimeen "*Martta*". Tämä päätös synnytti elinvoimaiseksi osoittautuneen, tänään jo yli 100-vuotiaan Martta-liiton. Yhdistyksen toiminnan päämääriä ei nimen vaihdos muuttanut. Maanalainen valistustyö ja vapausaatetta kannustavien laittomien julkaisujen levittäminen säilyi yhdistyksen päätehtävänä. Kirjallisuus ja julkaisut painettiin pääosin Ruotsissa.

Olen näin pitkään kuvannut naisten osuutta vuosien 1899 ja 1906 välisissä tapahtumissa, koska samat nimet ja samat organisaatiot nousevat esille jääkäri liikkeen tausta- ja tukivoimina. Ei aktiivisia, rohkeita ja yhteiskunnallisesti kantaaottavia naisia löytynyt useaan organisaatioon ylenpalttisesti, vaan kukin heistä vaikutti samanaikaisesti useammalla itsenäisyyteen tähtävällä saralla. Kansan parissa naisten osallistuminen aktivistien toimintaan rajoittui muutamiin poikkeuksiin. Hallan talon ja suvun naiset kuuluivat näihin poikkeuksiin.

Naiset mukana Grafton-aseiden hankinnassa

"Valtiopetos" sanana itsenäisyyspyrkimysten yhteydessä hätkähdyttää, eikö niin? Tälle tielle astuttiin siinä vaiheessa, kun asehankinnat mahdollista kansannousua varten alkoivat. Useat naiset osallistuivat Grafton-kivääreiden hankintaan, levittämiseen ja piilottamiseen. Tunnetuimmat nimet olivat **Ebba Procope**, kätköpaikkojen tiedustelijana, **Hanna Åström**, joka kätki aseet asuntoonsa Oulussa sekä **Augusta Krook**, vaasalainen koulun johtajatar, joka kätki aselastin osia niinikään kotiinsa. Tähän toimintaan osallistui myös **Aino Malmberg**, tulevan jääkäriin ja suojeluskuntain päällikön **Lauri Malmbergin** äiti. Vuoteen 1914 ulottuneen hiljaisen kauden jälkeen heräsi naisten aktiivinen toiminta uudelleen, jatkuen jääkäri liikkeen tukemisena ja Venäjän vallankumouksen jälkeen vuonna 1917 tulevan itsenäisyystaistelun valmisteluna.

Jääkäri liikkeen tukeminen edellytti harkittua ja jatkuvaa yhteydenpitoa vihollismaan edustajiin aseellisen kansannousun mahdollistamiseksi. Toiminta täytti kaikki valtiopetoksen merkit, josta sotatilan aikana seurasi yleensä kuolemanrangaistus. Käytettävissäni olleista lähteistä saa kuvan, että toiminnan mahdolliset seuraamukset eivät täysin olleet naisten tiedossa. Tehtävät tunnutaan koetun enemmän seikkailuna kuin kansannousun valmisteluna. Tämä havainto johtunee siitä, että jääkäri liikkeen kokonaisuus oli harvojen tiedossa ja naiset suorittivat vain omat paikalliset tehtävänsä, enimmäkseen jokapäiväisiin askareihinsa liittyen. Salaiset tehtävät toivat jännitystä yksitoikkoiseen pikupaikkakunnan elämään.

Tämä oli toisaalta myös erinomainen turvallisuustekijä. Santarmeille tuttu paikallisen sivistyneistön edustajatar, liikkeenharjoittajan puoliso tai talon emäntä toimitti normaaleja jokapäiväisiä rutiineitaan. Mitä nyt häntä epäilemään? Tarkistettavia kulkijoita oli muutenkin tarpeeksi!

Naisten toiminta tukeutui Suur-

lakon aikaisiin, uudelleen henkiin herätettyihin verkostoihin. Taustalta löytyvät Helsingistä ja Tukholmasta, mutta myös Tornioista lähes samat naiset kuin kymmenen vuotta varhemmin. Tosin kymmenen vuotta vanhempina sekä salaisissa toiminnoissa varovaisempina. Toiminnan vaarallisuus on selkeämmin havaittavissa eri muistelmista kuin Grafton-kivääreitä kätkettäessä. Kymmenen vuotta aiemmin hankittua kokemusta hyödynnettiin viestien, ohjeiden ja kirjeiden sekä rahan välityksessä Tukholmaan ja sieltä edelleen Saksaan. Samantapainen kuriirijärjestelmä rakentui maamme sisällä jääkärien etappiverkostoa noudattaen etelästä pohjoiseen. Näin tapahtui myös Kajaanin ja Hallan etappireittien varrella, missä voimakastahtoiset naiset olivat miesten ve-roisia toimijoita. Kuriireina ja sanan viejinä etappireiteillä oli pääsääntöisesti naisia.

Hallan talon naiset olivat avainrooleissa

Hallan naiset, tarkemmin **Hallan Ukon** perhepiiri ja osittain myös lähisukulaiset tukivat jo aktivistien aikana talon isännän toimintaan tsaarin hallintoa vastaan. Hallan Ukon aktiivinen ja häikäilemätön etappiteiden luominen ja Hallan talon keskeinen asema itäisessä etappiverkostossa ei voinut jättää talon väkeä toiminnan ulkopuolelle. Wegeliuksen kirjoista saa sen käsityksen, että koko Hallan Ukon perheen ja osittain myös suvun naiset olivat eri tavoin mukana etappitoiminnassa. Hallan emäntä, **Lici-rouva** oli kielitaitoisena ja myös kunnallisiin hallintotehtäviin perehtyneenä avainasemassa paikallista etappitoimintaa pyörittäessä. Lici-rouva osoitti myös henkisen vahvuutensa auttaessaan ja ohjatesaan kieliummikkoja saksalaisia sotvankeja kohti Ruotsin rajaa. Lici-emäntä olisi oman elämäkertansa arvoinen!

Tukholma sekä Tornio-Haaparanta muodostivat kaksi jääkäri liikkeen kuriiritoiminnan ja rahalähetyksen tärkeää kokoamis-etappia, Helsingin säilyessä johto-

Lucina Hagman ja hänen perustamansa Martta-liitto olivat osaltaan tukemassa jääkäri liikettä

Tämä vanha aitta on tallella Hallan talon pihapiirissä Hallan pirtti on siirretty Seurasaareen. Kuva Reijo Heikkinen

paikkana. Tukholmassa toimineista naisista mainittakoon **Alma Söderhjelm**, joka vastasi väärennettyjen passien hankkimisesta tuleville jääkäreille. Hän etsi myös Ruotsista sopivat henkilöt, jotka saattoivat asemaansa tai ammattiinsa liittyen välittää jääkäreiden kirjeitä kotimaan ja Saksan välillä. Ruotsiin karkoitettu kreivi **Carl Mannerheimin** perhe osallistui voimakkaasti sekä jääkäri liikkeen tukemiseen että myöhemmin vapausotamme osallistuneen ruotsalaisen prikaatin varustamiseen ja organisointiin.

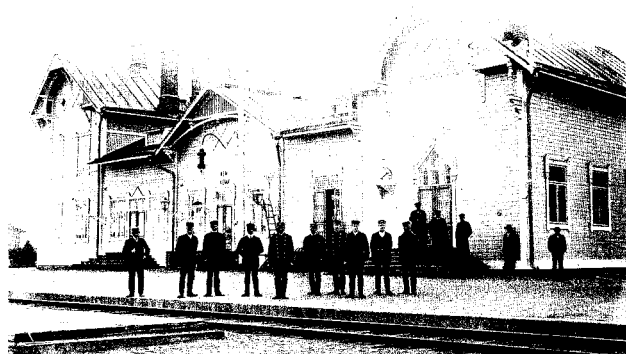
Tässä yhteydessä on perusteltua mainita ruotsalaisen johtaja **Sven Palmén** perhe ja erityisesti rouva **Hanna Palmén** (os von Born) nimi. Hän toimi vuosina 1915–1918 aktiivisesti jääkäreidemme hyväksi. Työn painopiste oli taloudellisessa tuessa eri rahakeräysten ja lahjoitusten muodossa. Palmén perheen vanhin poika, filosofian tohtori, sotamies **Olof Palme** kaatui Ruotsalaisen prikaatin riveissä Tampereen Kalevan-

kankaalla. Olof Palme oli kaimansa vuonna 1986 murhatun Ruotsin pääministerin **Olof Palmén** setä.

Helsingissä *naiskagaali* tuki jääkäreitä. Kagaali jakaantui 1915 kahtia, koska vanhempi sukupolvi ei hyväksynyt jääkäri liikkeeseen liittyvää maanpetoksellista toimintaa. Nuorempi, intomielinen siipi muodosti oman *kagaalinsa* ja keskittyi pelkästään jääkäri liikkeen tukemiseen.

Opiskelijaneitokset kuriiritehtävissä

Opiskelijaneitosten joukosta rekrytoitiin kuriireja maamme sisäisille etappilinjoille. Maisterit **Anna Väyrynen** Kajaanista ja **Alice Cronvall** Turusta tekivät jääkäri värväykseen liittyen useita uhkarohkeita matkoja ennen kaikkea Pohjanmaalle. Aktiivisten naisylioppilaiden johtajana oli Eduskunnan kirjaston amanuenssi **Elsa Inberg**. Maisteri **Yrjö Ruuthin** vangitsemisen jälkeen sanomat ja

Kemin aseman kautta kulki monen jääkäriin tie. Asema vuoden 1915 asussa.

langat kulkivat hänen kauttaaan.

Punaisten otettua Helsingissä vallan käsiinsä muuttui naisten työn luonne. Puute ja väkivaltainen kuolema astuivat helsinkiläisten, myös sivistyneistön naisten jokapäiväiseen elämään. Punaisten pyynnöstä osa naisista muodosti maaliskuussa 1918 "ruumiiden tunnustusryhmiä", jotka kävivät tunnistamassa murhattujen ja teloitettujen tai pakomatalla pohjoiseen surmattujen valkoisten ruumiit. Yli kymmenen vuotta aiemmin sivistysvalistuksena alkanut toiminta oli saanut brutaalin, maanläheisen käänteen.

Kemi-Tornio alueella ja Tornio-jokilaaksossa oli naisten mukanaolo jääkäri liikkeen eri toiminnoissa heti vuodesta 1915 alkaen voimakasta ja vaarallista. Alue muodosti vilkkaimman rajanylityspaikan Ruotsin puolelle. Alueen kautta siirtyi vuosien mittaan Lauerman arvion mukaan Ruotsiin noin 1500 miestä.

Vilkas liikenne harvaan asutuilla seuduilla vaati laajan ja hyvin toimivan organisaation, jossa naisten osuus korostui. Toimintaa Kemin alueella johti **Eero Heickel** vaimonsa **Marian** tukemana. Kansallis-Osake-Pankin prokuristi **Elli Heickel**, Eero Heickelin sisar oli antanut kotinsa jääkäreiden käyttöön. **Bertha Häll** oli "pääkuriiri" Tornio ja Haaparanan välillä. Tottuneita rajanylittäjiä oli jo kouluttu sortovuosina naisten tuodessa Ruotsissa painettua aineistoa Suomeen.

Haluan erityisesti nostaa esille rouva **Ida Monkalan** nimen. Hän

oli konekirjoittajana Tornion eskunnassa ja sai kirjoitettavaksi paikallisen komentajan salaiset kirjelmät. Hän käsitteli myös santarmien postia ja arkistoa päivittäisiin rutineihin liittyen. Ida Monkala oli koko ajan tiedon peruslähteillä ja saattoi välittää etapin johdolle tarvittavat akuutit tiedot santarmiston ja sotilaiden toiminnasta. Hän otti hirvittävän riskin. Kiinni jääminen olisi tiennyt kuolemantuomiota.

Kaikki tieto oli välitettävä henkilöltä henkilölle joko kirjallisina viesteinä tai suullisesti. Siinä on tänään "kännykkä sukupolvelle" pohdittavaa! Harvoja puhelimia ei uskallettu kuuntelun pelosta käyttää kuin hätätilassa. Koko toiminta satoi runsaasti paikallisia naisia. Paikalliset emännät, piit ja palkolliset toimivat majoittajina ja oppaina. Kainuun ja Perä-Pohjolan harvalukuisen sivistyneistöön kuuluvat naiset työllistyivät matkustamiseen, seurusteluun ja virkamiehiin tottuneina kielitaitoisina kuriireina ja sanansaattajina. Noin kymmenestä vakituisesta pohjoisen kuriirista pidätettiin rajalla vain rouva **Reuter** mukanaan runsaasti rahaa ja kirjeitä. Hänet vietiin pidätettyä Viipuriin, mutta vapautettiin varsin pian.

Nimettömiksi jääneet piit merkittävässä rooleissa

Tutkittaessa etappireittien naisten nimiä tilalle astuvat maatalojen ja majatalojen emännät ja tyttäret, opettajattaret, piit ja muut naispuoliset palkolliset. Jälkimmäiset yleensä vain maininnalla "piika" – ilman nimeä. Uskallan todeta, että jääkäri liikkeen toimintaa ja maamme itsenäisyyden tavoittelua tuki ratkaisevina jääkäri liikkeen vuosina läpileikkaus maamme naisista, puristettuna arviolta noin viisisataa naista.

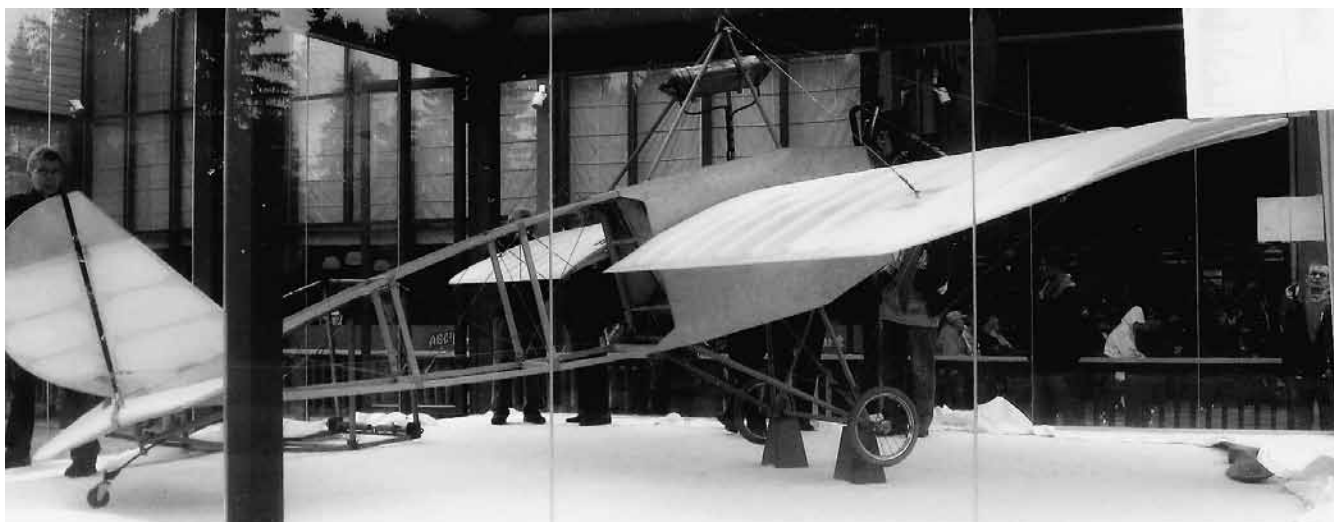
Kaksi naista on saanut kunnian tulla liitettyksi jääkäri luetteloon ja jääkärimatrikkeliin – vapaaherratar, sairaanhoitajatar Ruth Munck ja sairaanhoitajatar Saara Rampanen.

He hakeutuivat molemmat eri teitä ja toisistaan tietämättä sairaalapaikavelukseen Jääkäripataljoona 27:n läheisyyteen Saksan itärintamalle. He olivat myös luonteeltaan ja lähtökohdiltaan hyvin erilaisia. Tullessaan rintamalle he olivat kolmekymmenvuotiaita ja silloisen mittapuun mukaan jo maailmaa nähneitä naisia – selvästi jääkärien keski-ikää – 23 vuotta – vanhempia. Ikäero selittää yhtenä tekijänä heidän jääkärien keskuudessa saamansa "äiti tai sisar-korvikkeen" aseman ja tämän myötä tulleen lähes myyttisen statuksen jääkärien historiassa.

Näiden molempien sairaanhoitajattarien henkistä vaikutusta jääkäreihin ei voi yliarvioida. Sairastuneista ja haavoittuneista pääosa oli suuren väräyksen myötä Saksaan saapuneita nuoria eri puolelta Suomea. Useimmilla oli heikko tai olematon saksankielen taito. Kuumehöyryjen läpi kuultu äidinkieli oli varmasti kuin enkelten soittoa. Omalaatuisen suomalaisen luonteen tulkkeina molemmat schwesterit laukaisivat myös monta ongelmattilannetta, joita syntyi saksalaisen hoitohenkilökunnan ja suomalaisten potilaiden välillä.

Vuosisadan alun määrätietoiset naiset mahdollistivat toiminnallaan omalta osaltaan jääkäri liikkeen tavoitteiden saavuttamisen. Naisten keräämien varojen yhteissumma oli merkittävä. Kuriirit toiminnan merkitystä ei tarvinnut perustella. Opastus ja majoitustoiminta ei myöskään kaipaakaan mittavia selvityksiä. Täältä löytyvät lähes kaikki nimettömät emännät ja piit, jotka omien päivittäisten töittensä ohella varustivat jääkärit seuraavalle etappipaikalle. Eväät, vaatetus, sukset ja opastus seuraavaan pisteeseen., Nappaskengissä ja pikkutakissa saapunut helsinkiläinen ylioppilas saatiin naisten vaatettamana hengissä erämaiden läpi tai jäiden yli Ruotsin puolelle!

Pääosa näistä naisista jatkoi vapaaehtoista toimintaansa itsenäistyneen Suomen puolesta ollen aktiivisesti mukana Vapaussotamme jälkeen perustetuissa Puolustusvoimien ja suojeluskuntien toimintaa tukeneissa järjestöissä.

Ei saanut jääkäri- eikä lentomerkkiä Kasper Wrede – jääkäri vai lentäjä?

Ensimmäisen suomalaisen ja Suomessa valmistetulla koneella tehdyn onnistuneen lennon kunniaksi sekä koneen tekijän ja lentäjän muistolle paljastettiin 15.8.2013 Kouvolan Keltakankaalla vitriini, johon on sijoitettu näköismalli Kasper Wreden koneesta.

■ 24.10.1892 syntynyt Kasper ei ollut kiinnostunut koulun oppiaineista – muista kuin matematiikasta ja fysiikasta. Poika oli pienestä pitäen viehättyynyt kaikista teknisistä laitteista, joista mielenkiinto kohdistui lentäviin. 18-vuotiaana hän rakensi liitokoneen, jonka ominaisuuksia kokeili huonolla menestyksellä. Se vakuutti hänet teorian merkityksestä lentokoneenrakennuksessa. Niinpä hän jätti koulun kesken ja suuntausi matkansa Saksaan. Saksassa työskentely lentokoneetehtaassa vakuutti hänet teorian hallinnan tärkeydestä ja palautti hänet koulun penkille. Ylioppilastutkinto tuli valmiiksi joulukuussa 1913.

Tämä antoi mahdollisuuden aloittaa opinnot Saksassa Dresdenin teknillisen Korkeakoulun koneenrakennusosastolla. I maailmansota keskeytti opinnot ja venäläiset – vihollismaan – opiskelijat erotettiin koulusta. Opiskelu jatkui Helsingin teknillisessä Korkeakoulussa ja lentokoneen rakennussuunnitelmat saivat lisää pontta.

Hän oli Saksasta tuonut koneeseen tarvittavia erikoisosia. Yhdessä kartanon metsänvartijan kanssa alkoi lentokoneen rakentaminen. Apulainen osoittautui taitavaksi

puusepäksi ja Kasperin suunnitellussa ja piirtäessä rakennepiirustuksia alkoi kone hahmottua. Talven aikana kone sai hahmonsaa ja koelennon aika lähestyi.

Alkuvuonna 1915 oltiin Kymi-joen jäällä. Muutaman yrityksen jälkeen moottori käynnistyi, kone kääntyi joen suuntaan ja lähti viiletämään pitkin jäätä.. Vastaan tuli joen yli noin metrin korkeudessa oleva vajeri, joka oli pakko ylittää. Kone irtosi pinnasta ja ylitti tyylikkäästi lentäen vajerin! Ensimmäinen suomalaisella koneella tehty moottorilento oli suoritettu.

Tapahtuma tuli venäläisten vieranomaisten tietoon ja alkoi syyllisen etsintä. Tieto tästä kantautui hyvissä ajoin myös tekijän korviin. Kone purettiin ja osat kätettiin.

15.2.1915 Kasper oli jo koulutoverinsa Pehr Norrménin kanssa matkalla Tukholmaan, josta reitti jatkui Saksaan. Toverukset ilmoittautuivat 25.2.1915 Lockstedt Lagerissa.

Pfadfinder-kurssilla Kasper Wrede sijoitettiin 1.komppaniaan. Hän oli yksi 55:stä ensimmäisenä päivänä ilmoittautuneitten joukossa ja yksi 28:sta teknillisen korkeakoulun oppilaasta koko 189-miehisessä pfadfinder-joukossa. Wredeä piilevänä

vaivanneen epilepsian oireet pakottivat jättämään koulutuksen kesken 15.4.1915. Näin hänen kohtaloksi tuli kuulua niiden yhdeksän pfadfinderin joukkoon, jotka myöhemmin jäivät ilman Jääkärimerkkiä.

Lentokouluun Ruotsiin

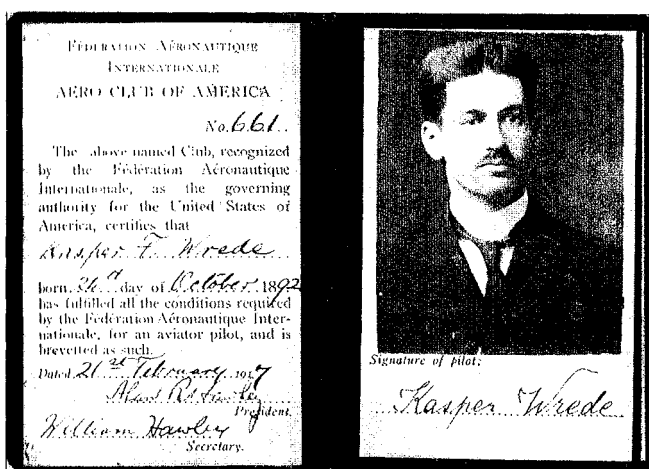
Utinen Ruotsista kertoi Enoch Thulinin avanneen siviililentokoulun Ljungbyhedissä, ja tämä vei Kasper Wreden Ruotsiin. Hän läpäisi koulun pääsykokeet. Tästä koulusta valmistui tulevana vuosina lentäjiä Suomen nuoreen Ilmailutarhaan 1918, mm. K. E. Bergström ja A. Gyllenberg sekä Karl Westman, jonka kaputissa tuhoutui Suomen Ilmailutarhan kone no 1. Onnettomuudessa sai surmansa hänen lisäksi suomalainen mekaanikko Sigurt Edvard Nylund, ensimmäinen suomalainen Ilmavoimissa surmansa saanut. Thulinin koulun käyneiden taidoista jäi muutenkin huono kuva Suomen ensimmäisen vuoden sotilasilmailuun monista siellä koulutettujen lentäjien taitamattomuudesta johtuneista konerikoista johtuen.

Joulukuussa 1916 tuli Kasperilta kotiin kirje, joka oli lähetet-

Yllä näköismalli edestä.

Kasper Wreden kansainvälisen lentolupakirjan myönsi Aero Club of America numerolla 661.

ty USA:sta Newport Newsistä. Hän kertoi olevansa töissä Curtisin lentokonetehtaalla Buffalossa. Kasper Wreden monivuotinen unelma oli täyttynyt. Kasper palasi Suomeen elokuussa 1918. Jääkäriaikansa perusteella hän oli oikeutettu Feldmeister-nimitykseen,

Kasper Fabian Wrede ilmoittautui 12.10.1918 Suomen Ilmailuvoimien komentajalle Hauptman Carl Seberille esittäen lentolupakirjansa. Seber kirjasi henkilöluetteloon: ”valmis ohjaaja ja upseeriehdokas”. Kasper Wrede nimitettiin samalla kersantiksi. Epilepsian oireista tuskin tuolloin keskusteltiin.

Wrede tunnettiin touhukkaana ja aikaansaavana miehenä, mutta kiiwas työtempo saattoi kuitenkin olla liikaa. Vaikka aktiivinen toiminta oli ollut parasta lääkettä epileptikolle, alkoi piilevä sairaus kuitenkin oireilla niin selvästi että ympäristökin

huomasi sen. 16.1.1919 oli tilanne niin vakava että hänet vapautettiin Ilmailuvoimien palveluksesta. Tästä seurasi luopuminen sotilaslentäjän haaveista. Masentuneena hän erosi saaden ylikersantin arvon reservissä. Näin häneltä jäi myöskin Suomen Lentomerkki saamatta.

Kasper vaipui syvään pessimismiin ja päätti jättää kaiken menneen taakseen. Muutto mahdollisimman kauaksi koettiin ainoaksi ratkaisuksi. Hän toteutti ajatuksen muuttamalla Australiaan ja myöhemmin Fidzi-saarille. Kasper Fabian Wreden elämänlanka katkesi 16.10.1921 juuri ennen 29-vuotispäiväänsä.

Jukka A. Torvelainen

Jääkärilippu-postimerkki

Helsinki-Uusimaan osasto on teettänyt oheisen 1.luokan ikipostimerkin, jossa liehuu jääkärilippu. Suunnittelutyötä veti osaston edellinen puheenjohtaja Henrik Lagus.

■ Merkkiä voi tilata joko jääkärikansliasta sähköpostitse jaakarikanslia@kolumbus.fi tai puhelimitse numerosta 09 135 1009 tai 050 377 8845 (Tiina Kiiski).

Toimitusaika on noin kaksi viikkoa. Postimerkkiä myydään kaymmenen kappaleen arkeissa ja minimi tilausmäärä on yksi vihko. Arkin hinta on 20 euroa. Lisäksi tulevat toimituskulut.

Jääkärilippu-postimerkki on tyylikäs tapa kertoa jääkäriperinteistä. Merkki sopii mainiosti myös lahjaksi.

Mikä "mätti" ja miksi suomalaisten tiedustelussa kannaksella loppukevällä 1944 ennen puna-armeijan suurhyökkäystä?

Suurhyökkäyksen jäljet näkyvät. SA-kuva

Kesän 1944 Neuvostoliiton suurhyökkäystä koskevassa suomalaisessa keskustelussa on ehkä eniten jossiteltu ongelmasta, miksi suomalaiset eivät osanneet odottaa iskua Karjalan kannakselle ja miksi ei siirretty voimia suhteellisen rauhallisesta Itä-Karjalasta Kannakselle valmiiksi hyökkäyksen varalta? Vastauksena on se, ettei viitteitä siitä voitu kovin aikaisin saadaakaan, sillä ennen huhtikuun loppua ei juuri minkäänlaisia hyökkäysvalmisteluja Kannaksen suunnalla todettu, joten laajempiin valmisteluihin armeijamme puolelta hyökkäyksen varalta ei edes ryhdytty. Kun Stalin sitten teki huhtikuun lopulla päätöksen irrottaa Suomi sodasta Saksan rinnalta ja lyödä Suomen armeija, puna-armeija käynnisti määrätietoiset valmistelut harhautuksineen ja joukkojen keskiyksineen. Kun tästä saatiin viitteitä, meillä kyllä olisi ollut aikaa vaihtaa urheiluasut taisteluvälineisiin ja siirtyä komeiden komentopaikkojen rakentamisesta linnoitustoihin, joskaan aika ei olisi riittänyt voimien ryhmitysten painopisteen siirtämiseksi Kannakselle noin kuu-kaudessa. Toki Päämaja valmistautui jättämään Kannakselle nk. "Matteja" eli tiedustelupartioita ja -pisteitä siltä varalta, että joukot jouduttaisiin vetämään Kannaksella taemmaksi.

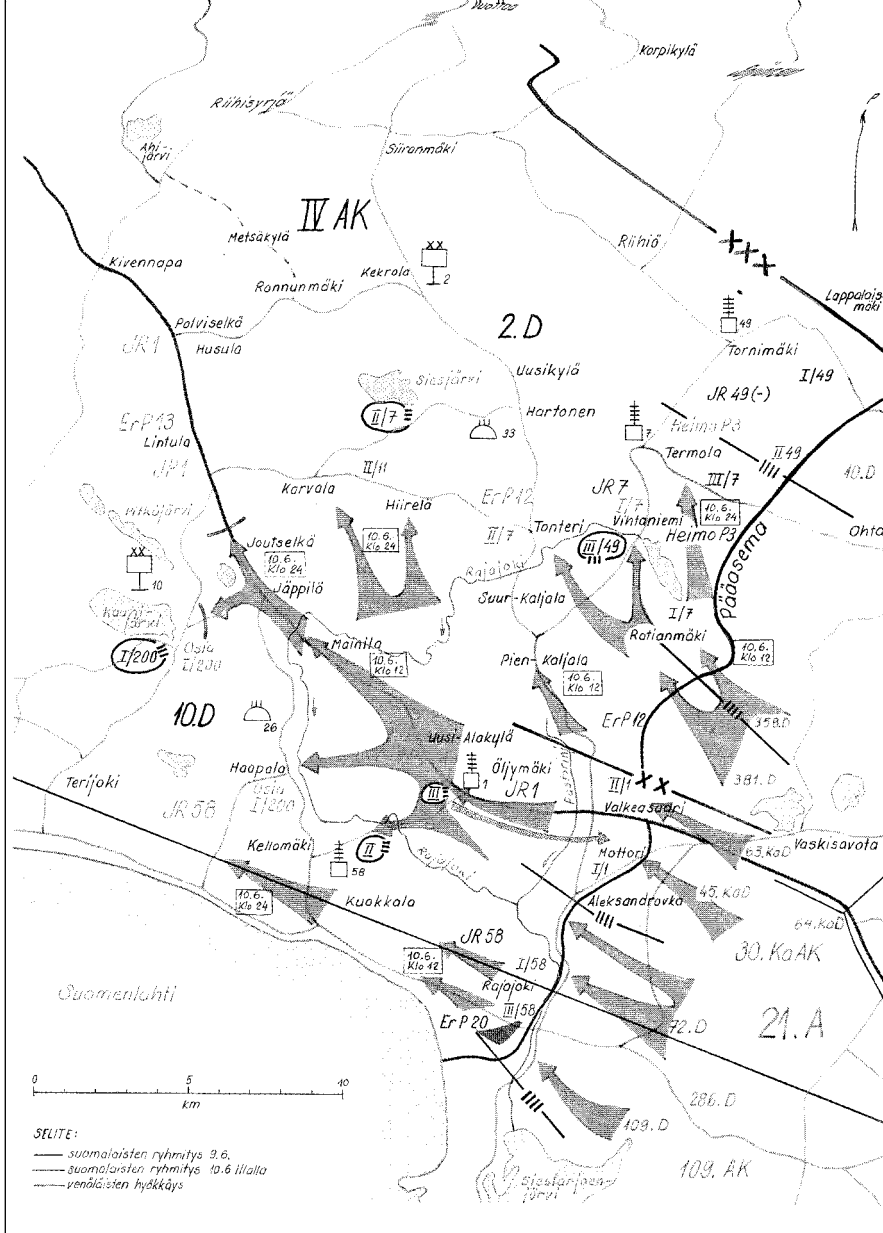
Kun puna-armeija oli murta- nut Leningradin saarron alkuvuodesta 1944 ja heittänyt saksalaiset aina Narvajoen tasalle helmikuun alkuun mennessä, Suomen sotilaspoliittinen asema muuttui liki täysin. Siitä huolimatta voimiemme painopiste oli edelleen Itä-Karjalassa ylipäällikön omaksuman panttiajatuskannan vuoksi. Ylipäällikkö salli kuitenkin eräitä ryhmitysmuutoksia, kuten Panssaridivisioonan siirron Äänislinnasta Viipurin ympäristöön reserviksi ja linnoitustoihin ja 3.Divisioonan siirron Pohjois-Suomesta Kannakselle. Tulevan suurhyökkäyksen kannalta pahaksi onneksi Päämaja oli toukokuussa vaihtanut läntiselle Kannakselle Suomenlahdesta Valkeasaareen kenraalimajuri Sihvon 10.Divisioonan. Se ei ollut ehtinyt kunnolla tutustua asemiinsa – joiden keho kuntoa miehet ja komentajat kauhulla katselivat – ennen hyökkäystä. Vaihtoa tuolloin on pidettävä operatiivisena virheenä ja se osoittaa ylijohdon tilanteentajun puutetta.

Mannerheim lähetti kirjeen komentajille

Toukokuussa ylipäällikkö lähetti komentajilleen kirjeen, jossa hän toi esiin huolensa sotatilanteesta:

”Tiedän, että vihollisen ryhtyessä suurhyökkäykseen meitä vastaan se tulee perustamaan onnistumislaskemansa materiaalisen ylivoimansa häikäilemättömään massakäyttöön. On sen vuoksi vastuuntunnon puutetta, ellei jokainen komentaja käytä vielä olevaa valmistautumisaikaa hyväkseen, vaan jättää hänen johtoonsa uskomani taistelijat vaille parasta mahdollista suojaa. Vaadin kaikilta alaisiltani komentajilta tinkimätöntä lujuttua ja ehdotonta omakohtaista vastuuntunnetta siitä, että asemamme saadaan lujiksi kestäväksi myös materiaalisesti vihollisen suurhyökkäyksen painon”.

Toki suomalaisten tiedustelu sai runsaastikin tietoja puna-armeijan keskityksistä vapun jälkeen. Lentotiedustelu paljasti vilkasta liikennettä ja kuljetuksia, joita ei toki tuotu aivan etulinjaan. Etulinjassa puna-armeija aloitti tappioistaan piittaamatta taistelun ja rynnäkköhautojen kaivamisen kohti suomalaisten puolustusasemia. Tykistö suoritti uusilla lukuisilla tuliyksiköillä tarkistusammuntoja. Kuuntelutiedustelumme paljasti yhteistoimintaharjoituksia jossain Leningradin ympäristössä panssariyksiköiden ja ilmavoimien kesken. Toukokuun loppupuolella puna-armeija alkoi siirtää joukkojaan lähemmä rintamaa.

Puolustusryhmittys pääsämässä Karjalan kannaksella kesäkuun alkupäivinä 1944. Kartta Matti Koskimaan teoksesta Veitsen terällä.

Leningradin Rintama aloitti suurten voimien ollessa kyseessä laajat salaamis- ja harhauttamistoinenpiteet, joilla pyrittiin antamaan kuva puna-armeijan puolustuksen tehostamisesta oikean sivustan suojaamiseksi Kannaksella ja hyökkäysvalmisteluista saksalaisia vastaan Narvan suunnalla. Aivan toukokuun lopulla puna-armeijan yhtymät siirtyivät muutaman kilometrin päässä etulinjasta olleille ryhmittäsalueille siten, että ensimmäiseen portaaseen kuuluneiden yhtymien taisteluosat saapuivat niille kesäkuun ensimmäisen viikon aikana. Joukoilla oli ehdoton käsky olla osallistumatta minkäänlaiseen taistelu- tai tulitoimintaan suomalaisia vastaan, eivätkä ne saaneet käyttää radioyhteyksiään ennen

hyökkäyksen alkamista. Painavoin, puna-armeija muodosti Narvan suunnalle uusia radioverkkoja harhauttamistarkoituksessa. Toukokuun 10. päivänä puna-armeijan yhtymät Leningradin ympäristössä aloittivat täydellisen radiohiljaisuuden, ja sitä on aina pidetty pettämättömänä hyökkäyksen merkinä. Etulinjaan tuotiin voimakas ilmapuolustustietokenttä, jonka tehtävänä oli estää suomalaisten tiedusteluvauslennot puna-armeijan kohteiden ja keskitysten yläpuolella.

Aladár Paasonen uskoi hyökkäykseen

Mutta miksi meillä ei uskottu puna-armeijan hyökkäykseen Karjalan kannaksella? Ilmeisesti sitä ei pidet-

ty Päämajassa todennäköisenä siksi, että puolustuksemme pääasema oli Kannaksen kapeimmalla kohdalla noin 65 kilometriä leveänä ja että tuolle kapealle alueelle ei mahtuisi sellaisia voimia ja taisteluvälinemääriä, jotka tarvittaisiin pääasemamme murtamiseen. Asiaan vaikutti myös ajatus, että huollon järjestäminen ja sen toiminta Kannaksen ahtaudessa saattaisi tuottaa puna-armeijalle suuria vaikeuksia.

Toukokuun kuluessa tiedustelu oli todennut suuriakin joukkojen ja aseiden kuljetuksia ja keskityksiä Leningradin eteläpuolelta Kannaksen suuntaan. Nämä tiedot tulkittiin päämajassa – tiedustelupäällikkö eversti Aladár Paasonen varoituksista huolimatta – joko hämäykseksi tai puolustuksen tehostamiseksi Suomen suuntaan samalla, kun puna-armeija valmisteli hyökkäystä Narvajoella Viron suuntaan. IV Armeijakunnan komentaja, kenraaliluutnantti Laatikainen piti offensiivisiä Kannaksella vielä toukokuun lopulla erittäin epätodennäköisenä ennen heinäkuuta, jos silloinkaan.

Ja Kannas kestäisi. Katsottiin, että armeijamme oli nyt paljon paremmin varustettu sotaan kuin talvisodan joukot, jotka kestivät Mannerheim-linjalla runsaat kaksi kuukautta ylivoimaisen hyökkääjän koko paineen. Ei nähty, että myös puna-armeija oli vuonna 1944 kokonaan toisella tasolla kuin vuonna 1940. Näin ollen puna-armeijan sotilasstrategia ei avautunut ylijohdollemme hyökkäyksen sitten alettua – voisi sanoa muutamaan päivään – koska se soti liki täydellisesti suomalaisten ennakkolaskelmia vastaan. Toki armeijamme alempia johtoportaita eivät tällaiset ennako-odotukset hämänneet, jonka johdosta niissä voitiin pohtia tapahtumien kulkua vapaammin ja niissä osuttiinkin arvioissa yllättävän oikeisiin johtopäätöksiin puna-armeijan toiminnasta hyökkäystilanteessa. Esimerkiksi Terijojeen Sormenkärki-tukikohdassa paljastettiin ääni- ja valonmittauksilla ainakin 50 patteriasemaa neuvostopuolella, mutta kun tieto saapui taempiin korkeimpiin esikuntiin, niille hymähdettiin, jopa naurettiin. Tämä tapahtui

Tiedustelukuvauksiin käytettiin Petljakov PE-2 ja PE-3 syöksypommittajia. Niistä seitsemän oli ostettu Saksasta ja PE-301 saatu sotasaaliiksi Suomen alueelle pakkolaskun tehneenä. Koneet kuvasivat toukokuun lopulla ja 2.6. sekä 8.6.1944 rintamalinjan. Kuvausretkien tulosten arviointi on jäänyt lähinnä historian tutkijoille. SA-kuva

kesäkuun alussa.

Ilmavoimat suoritti toukokuun lopussa ja kesäkuun alussa kolmella lennolla 12 kilometriä leveän rintamalinjan valokuvauksen. Risto Pajarin mukaan ilmakuvat lähetettiin tutkimattomina IV Armeijakunnan esikuntaan heti kuvausten tapahduttua ja filmien kehittämisen jälkeen, mutta kun byrokratia toimi sodan oloissakin, operatiivisen puolen upseereilla ei ollut oikeutta häiritä tykistön tiedustelu-upseereita. Näin ollen kuvien sanoma – uudet tuliasemat, suuret leirialueet ja asekeskittymät – jäivät havaitsematta. Päämajaan kuvia ei lähetetty, koska käskyä tällaisesta menettelystä ei ollut.

Henkilösuhteetkin taketelivat päämajassa

Oma ongelmansa oli päämajan henkilösuhteissa. Päämajajoitusmestari, kenraaliluutnantti Aksel Airo ei sallinut ylipäällikölle esiteltävien tietoja, jotka varmasti viittasivat tulevaan hyökkäykseen. Airo myönsi puna-armeijan keskittäneen runsaasti uusia joukkoja Kannaksella, mutta siitä huolimatta – jos hyökkäys tulisi – puolustuksemme pääasemassa kestäisi ainakin kuukauden päivät. Paasosen mukaan pääasema tuskin kestäisi edes muutamaa vuorokautta. Kesäkuun alussa tiedusteluosasto oli varma, että hyökkäys olisi mahdollinen jopa 10 vuorokauden sisällä.

Kannaksella Kanneljärvellä IV

AK:n esikunnassa nähtiin tilanne toisin. Esikunnan kannanotot olivat varovaisia ja mielialoja rauhoittavia. Suurhyökkäykseen ei uskottu ainakaan julkisesti, mutta mittasuhteiltaan rajoitettua hyökkäystä ei suljettu pois. Alemmista johtoportaista 10.DE ilmaisi huolensa tulevasta hyökkäyksestä, mutta ajoitti sen myöhemmäksi kesällä. Martolan 2.DE ilmoitti 8. kesäkuuta, että saatujen tietojen mukaan yleishyökkäys Kannaksella tuskin oli mahdollista ennen heinäkuuta. Paalun 18. DE odotti hyökkäystä, mutta totesi 8. kesäkuuta varmojen johtopäätösten teon tilanteesta olevan ennenaikaisia. Eli näyttäisi siltä, että Kannaksen joukkojen esikunnissa – korkeammassa sellaisissa – elettiin eräänlaista Ruususen unta, vaikka etulinja tiesikin havaintojensa perusteella jotain vakavaa olevan tekeillä ja tulossa. Kehottipa Laatikainen eversti Nihtilää menemään saunaan esikuntapäällikön kanssa ja majoittumaan, kun eversti saapui esikuntaan hälyttävine tietoineen.

Saksalaisilta saatiin tietoja, että puna-armeija keskitti heitä vastaan useita uusia yhtymiä, vaikka meidän tiedustelumme oli selvittänyt niiden olevan jossain Leningradin eteläpuolella käyttövalmiina saksalaisia tai suomalaisia vastaan. Kun tiedot oli koottu, muokattu ja esittelyvalmiina ylipäällikölle, Airo piti niitä ylipäällikön hermostuttamisena, sillä kuten sanotti, hän piti pääasemaa kestävä-

nä ainakin kuukauden, toki hyökkäyksen voimasta riippuen. Päämajan tiedusteluosasto esitti, että Sihvon 10.D vedettäisiin VT-asemaan (Vammelsuu-Taipale) ja pääasemaan etulinjaan jätettäisiin vain verho, jolloin hyökkäys osuisi alkuvaiheessa ikään kuin tyhjään. Esitykseen ei Päämajassa ehditty reagoida, vaikka myös operatiivinen johto oli suunnilleen samalla kannalla. Eversti Nihtilä halusi kehittää VT-asemasta niin vahvan puolustuslinjan, että sitä olisi voitu puolustaa tehokkaasti ja saavuttaa tarvittava ajanvoitto reservien keskittämiseksi Kannakselle. Mutta kun tätä ei ollut valmisteltu, ei ole suurikaan ihme, että suomalaiset vetäytyivät Valkeasaaren murtumisen tapahduttua melkein juosten VT-aseman läpi kohti Viipuria. Tilannetta ei pelastanut Kuuterselän vastahyökkäys.

Tiedustelutiedot eivät tulleet perille

Mutta myös IV AKE:ssa henkilösuhteet taketelivat. Laatikainen ei sallinut tykistöosaston pitävän suoraa yhteyttä operatiiviseen osastoon ja päinvastoin. Niinpä kun aikaisemmin mainittuja lentotiedustelun tuloksia tulkittiin tykistöosastossa, tiedot eivät saavuttaneet operatiivista osastoa. Armeijakunnan vastatykistötoiminnan komentaja, majuri Sandström sai viimeiset ilmakuvat tulkitsemattomina vasta illalla 9. ke-

säkuuta, jolloin puna-armeijan läpimurtohyökkäys oli käytännössä jo alkanut.

Ylipäällikkö oli tietenkin kiinnostunut Kannaksen puolustuksen kestävydestä. Eversti Nihtilän raportit ja tarkastuskertomukset olivat varsin pessimistisiä asian suhteen. Ylipäällikkö kysyi rintamakomentajiltaan, kummassa uskotte varmimmin kestäväne, siellä missä nyt olette vai VT-linjalla. Poikkeuksetta komentajat olivat niiden puolustusasemien kannalla, joissa heidän joukkonsa parhaillaan olivat. Myöhemmin kenraaliluutnantti Hägglund sai Kannaksen komentajilta saman vastauksen. Näyttää siltä, että mukavuudenhalu näyttävissä komentokorsuissaan oli vaikuttimena komentajien mielipiteisiin.

Eversti Nihtilä oli jo keväällä esittänyt Airolle, että Itä-Karjalasta siirrettäisiin yksi divisioona suoraan Kannakselle ja toinen Laatokan koillispuolelle Pitkärannan tietämille, missä se olisi ylipäällikön strategisena reservinä käytettävissä Maaselän, Aunuksen sekä myös Karjalan kannaksen suuntaan. Ylipäällikkö ei omaksumansa panttijatituksen vuoksi suostunut näihin ryhmitysmuutoksiin, joskin sal-

li Panssaridivisioonan siirron reserviksi ja linnoitustöihin Viipurin ympäristöön ja 3.D:n siirtoon Pohjois-Suomesta VT-asemaan läntiselle Kannakselle. Ylipäällikön kanta sai presidentti Risto Rytin toteamaan, että ”takaovi jäi raudoitetuksi, mutta paraatitovi on auki”.

Vankien kertomaan tietoon ei uskottu

Toukokuun lopulla suomalaisten käsiin Kannaksella jäi puna-armeijan kersantti pahoin haavoittuneena. Hän ennätti ennen menehtymistään antaa arvokkaita tietoja – pääosin paikkansa pitäneitä Kannakselle saapuneista huomattavista puna-armeijan lisävoimista. Tiedot tulivat Päämajaan ja ne esiteltiin ylipäällikölle, mutta tämä ei ehkä keväisenä iltana jaksanut kiinnostua katsauksesta.

Samoihin aikoihin Aunuksessa saatiin vangiksi neuvostoliittolainen ilmavoimien majuri, joka kertoi puna-armeijan hyökkäyksen alkavan Kannaksella kahden viikon sisällä. Hän sanoi kertovansa muutakin, jos häntä ei luovuteta saksalaisille. Vanki kuitenkin katosi matkalla Mikkeliin, sillä hänet luovutettiin saksalaisille ennen tietojen saapu-

Kannaksella sanotaan tykkejä olleen rintamakilometriä enemmän koskaan ja missään. Puna-armeijan 152 millinen haupitsijaos tulittaa.

mista päämajaan. Samanlaisia tietoa kertoi yliloikkari kesäkuun alussa: Leningradin ympäristössä on lukuisia uusia joukkoja ja että hyökkäys tulee olemaan raju. Mutta kun saksalaiset olivat ilmoittaneet, että loikkarin mainitsevat joukot olivat heitä vastassa Suomenlahden eteläpuolella, siihen luotettiin. Kuitenkin nämä tiedot olivat jo vanhoja. Uskottiin siis, ettei hyökkäystä tulisi lähiaikoina. Se kuitenkin tuli, ja vielä pahimmalla mahdollisella hetkellä, kuten on jo todettu. Kun listaan vielä lisätään se, että Päämaja oli valtionjohdon toivomuksesta lisännyt maatalouslomalaisten määrää toukokuussa ja melkoinen osa raskaan tykistön vetokalustosta oli mennyt mukaan, niin katastrofin ainekset alkoivat olla koossa juuri silloin, kun puna-armeija hyökkäsi 9. kesäkuuta.

Anssi Vuorenmaa

Lähteitä: *Jatkosodan historia 4*, SotatL ja WSOY 1993, Raimo Heiskanen, *Saadun tiedon mukaan... Päämajan johtama tiedustelu 1939–1945*, Otava 1989, Aladár Paasonen, *Marsalkan tiedustelupäällikkönä ja Hallituksen asiamiehenä*, Weilin + Göös 1974, Risto Pajari, *Jatkosota ilmassa*, WSOY 1982, Jari Leskinen ja Antti Juutilainen toim, *Jatkosodan pikku jättiläinen* WSOY 2005, Mikko Karjalainen toim, *Jatkosodan taistelut*, MPKK:n Sotahistorian laitos 2002, Martti Suhonen, Suomen päämajan toimenpiteitä ennen Neuvostoliiton suurhyökkäystä vuonna 1944, *Tampereen Sotaveteraani 1/2000* sekä Ohto Mannisen ja Martti Turtolan kesää 1944 käsittelevät seminaariesitelmät (päivä-mättömät).

Suomessa kesällä 1942 käynyt Heinrich Himmler oli saanut Hitleriltä tehtäväksi vaatia Suomen juutalaisten luovutusta.

Saksa kiristi koko jatkosodan ajan Suomea viljatoimituksilla

Talvisodan rauhalla oli yksi ulottuvuus, joka jo välirauhan aikana aiheutti Suomen valtiojohdolle suurta päänvaivaa. Ongelma kärjisty moneen otteeseen jatkosodan aikana. Kysymyksessä oli Suomen huoltotilanne ja erityisesti leipäviljan riittävyys. Poliittiset päättäjät joutuivat joka hetki ottamaan huomioon sen, mitä tapahtuu jos ja kun Saksa katkaisee leipäviljatoimitukset. Saksalaiset tiesivät tietysti tilanteen ja käyttivät asemaansa – voi sanoa – häikäilemättä hyväkseen.

Suomi menetti talvisodan rauhasa noin kymmenesosan maapinta-alastaan ja laskennallisesti saman verran myös peltopinta-alastaan. Vaikutuksiltaan viljelysmaan menetys oli vieläkin suurempi, koska Kannaksen ja Karjalan pellot olivat hyvin satoisia.

Suomi oli noussut talvisotaan

mennessä leipäviljan osalta lähes omavaraiseksi omavaraisuusasteen ollessa vuonna 1939 jo 92,1 %. Osaltaan hyvää kehitystä olivat auttaneet suotuisat ilmasto-olosuhteet, parantuneet viljelymenetelmät ja lisääntynyt keinolannoitteiden käyttö. Sotavuosina tuotantomäärät laskivat monestakin syystä ja pulaa oli niin työvoimasta kuin raaka-aineistakin. Merkittävin tekijä oli kuitenkin vähentynyt peltopinta-ala. Kun entinen väestömäärä piti ruokkia 1/10 osan pienemmällä viljelysalalla, lasi omavaraisuusaste vuoteen 1944 mennessä 59,9 %:iin. Ilman tuonti- viljaa olisi nälänhätä ollut todellinen, varsinkin kun suursodan syttyessä syksyllä 1939 Suomella ei ollut viljan ja viljatuotteiden varmuusvarastoja. Laki viljatuotteiden varastoisvelvollisuudesta annettiin vasta talvisodan sytyttyä joulukuun 21. päivänä.

Leipäviljavaikeudet alkoivat pian talvisodan jälkeen, joskin aluksi helpotusta toi Neuvostoliiton kanssa kesäkuun 28. päivänä solmitun kauppasopimuksen perusteella saatu vilja. Ilo oli kuitenkin lyhytaikainen,

kun naapuri keskeytti viljatoimitukset tammikuussa 1941. Jo tätä ennen oli kuitenkin Saksan Suomen-politiikassa tapahtunut muutos. Elokuun 19. päivänä Suomeen lentänyt asekauppias, valtakunnanmarsalkka Hermann Göringin erikoislähettilä Joseph Veltjens ehdotti Mannerheimille, että Saksa toimittaisi Suomelle aseita ja – tietäen Suomea uhkaavan polttoaine- ja elintarvikepuulan – se oli valmis neuvottelemaan myös bensiini- ja viljakaupoista. Vastikkeeksi saksalaiset halusivat aloittaa sotilaidensa lomakuljetukset Suomen alueen halki Pohjanlahden satamista Norjan Kirkkoniemeeseen ja takaisin.

Suomen poliittinen johto suhtautui positiivisesti tehtyihin ehdotuksiin ja tästä alkoi maiden välinen läheinen yhteistyö. Saksa kytki Suomen hädänalaisen aseman odotettavissa olevaan aseveljeyteen. Neuvostoliiton ankarasti painostama Suomi ”näki valoa tunnelin päässä”, niin kuin paljon käytetty sanonta kuuluu. Viljatoimitukset alkoivat seuraavana talvena.

15 000 tonnia viljaa tuli palkkiona hyökkäyksestä

Saksa hyökkäsi 22.6.1941 Neuvostoliittoon ja presidentti Risto Ryti ilmoitti kolme päivää myöhemmin Suomen olevan sodassa. Sodasta piti tulla lyhytaikainen ja Saksan aseiden piti murskata neuvostojoukot ja Suomen armeijan vastuulle jäisi lähinnä talvisodassa menetettyjen alueiden takaisin valtaaminen. Niin Saksan kuin Suomenkin aseilla oli aluksi menestystä ja suomalaisjoukot etenivät monin paikoin vanhalle rajalle asti. Sinne ne ylipäällikkö Mannerheim pysäytti jääden odottamaan Saksan armeijan etenemistä

Se ei sujunutkaan enää salamavauhtia ja maan sotilasjohdolle tuli tarve pyytää Suomen armeijan apua. Seurasi syyskuun alussa Mikkelin päämajassa olevan yhteysupseeri Waldemar Erfurthin ja Mannerheimin välinen neuvottelu. Siinä saksalaisenraali pyysi, että Suomen armeija jatkaisi Kannaksella hyökkäystä kohti Leningradia.

Erfurthin pyyntöön Mannerheim vastasi, että Suomen armeija voisi edetä Länsi-Kannaksella muutaman kilometrin vanhan rajan yli Mustapurolle asti. Myönnytyksen hintana marsalkka esitti, että Erfurth myötävaikuttaisi 25 000 ruistonnin pikaiseksi toimittamiseksi Suomeen. Sen olivat saksalaiset Suomen elintarvikviranomaisilta kieltäneet, mutta jota maa tarvitsi kipeästi puintikauden pitkittyä vaikeiden sääolosuhteiden ja työvoimapulan takia. – Lupaus hyökkäyksen jatkamisesta kannatti; pian Saksasta tuli 15.000 tonnia ruista.

Sillä määrällä ei kuitenkaan vielä pitkälle päästy ja suomalaiset ponnistelivat edelleen viljatoimitusten saamiseksi; valtit eli vilja oli kuitenkin edelleen saksalaisten käsissä, pääosin Pohjois-Saksan makasiineihin varastoituna.

Suomalaisten torjuttua Saksan tarjoaman liittosuhteen, josta Hitler oli käyttänyt radiopuheessaan 22.6. muotoa ”im Bunde”, tuli Suomen saksalaismieliselle ulkoministeri Rolf Wittingille tarve osoittaa edes vähäistä yhteenkuuluvuutta Saksaan. Sitä paitsi saksalaisetkin

edellyttivät Helsingistä jonkinlaista ilmaisua sille, että yhdessä taisteltiin samaa vihollista vastaan. Tarjolla oli kaksi vaihtoehtoa; liittyminen ns. kolmen vallan sopimukseen tai antikomintern-sopimukseen. Jälkimmäinen oli muodoltaan vähemmän sitova, siihen liittyvät maat ilmoittivat taistelevansa vain kommunistista internationaalia ja erityisesti Neuvostoliittoa vastaan, ilman sen kummempia sitoumuksia. Sopimuksen olivat alun perin solmineet vuonna 1936 Saksa ja Japani ja se elvytettiin henkiin uudestaan syksyllä 1941. Sopimukseen liittyivät useat Saksan kanssa liitossa olevat tai sen valloittamat valtiot ja siihen haluttiin mukaan myös demokraattinen Suomi.

Antikomintern-sopimus hintana viljatoimituksista

Suomella ei ollut oikeasti halua liittyä sopimukseen, mutta Saksalla oli tuttu konstinsa maan päättäjien taivuttamiseksi. Kesän viljasato oli ollut huono. Ruokkiakseen väestönä talven yli oli Suomen saatava lisää tuontiviljaa. Saksasta sitä saattoi saada ja sinne oli osoitettu pyyntö

Viljakorjuu ei ollut kovin tehokasta. Sotavanki hioo viikatetta. Taustalla vartiomies.

17 500 tonnin leipäviljaerästä.

Berliinin vastaus kuului: jos liittytte antikomintern-sopimukseen, viljaa tulee. Sopimus solmittiin marraskuun 25. päivänä ja Suomen puolesta sen allekirjoitti Witting. Seuraavana päivänä hän sai lupauksen sekä Göringiltä että Hitleriltä Suomen elintarvikesyntymyksen hoitamisesta. Viljatoimitukset eivät tietenkään voineet tapahtua kädenkäänteessä ja niitä haittasivat vielä talven 1941-42 vaikeat jääolosuhteet. Korttiannoksia jouduttiin pienentämään entisestään, mutta talven yllä sentään päästiin ilma, että kukaan suomalainen kuoli nälkään. Yhtä onnekkaita eivät olleet venäläiset sotavangit. He näkivät oikeasti nälkää ja yleisin kuolinsyy heidän keskuudessaan olikin aliravitsemus.

Jälkikäteisarvioiden mukaan Wittingin ja Hitlerin tapaamisen aikoihin koettiin suomalais-saksalaisen aseveljeyden kukkein hetki. Se perustui suurelta osalta Saksan sotamateriaali- ja elintarviketoimituksiin. Saksan pitämä liekanaru, jonka päässä Suomi sinnitteli, oli lyhimillään loppuvuodesta 1941. Suomen poliittisella johdolla ei ollut enää juuri muita vaihtoehtoja, vaan maan kohtalo oli sidottu tiukasti Saksan sotamenestykseen.

Hitler halusi Suomen luovuttavan juutalaiset

Heinäkuussa 1942 Suomi sai vastaanottaa Berliinistä epämieluisan vieraan Gestapo-päällikkö Heinrich Himmlerin. Samaan aikaan Helsingissä käytiin maiden välisiä kauppasopimusneuvotteluja tärkeimpänä asiakohtanaan viljatoimitukset Saksasta. Niiden kulkuun oli Himmlerin tarkoitus vaikuttaa ja toimeksianto oli tullut suoraan Adolf Hitleriltä. Suomen Berliinin lähettiläs T. M. Kivimäki kirjoittaa muistelmissaan, että nimenomaan Hitler vaati Himmlerin välityksellä Suomen 8300 juutalaisen luovuttamista. Hitlerin mielestä ”juuri nyt

Sotavankeja käytettiin työvoimana viljapelloilla.

oli sovelias tilanne Suomen juutalaisien tuhoamiseksi, kun Suomi tarvitsi välttämättä 30 000 tonnia viljaa syyskuuhun mennessä”.

Himmler sai poistua melkein tyhjin toimin maasta. Laajamittaisiin luovutuksiin Suomi ei suostunut, joskin täältä myöhemmin samana vuonna luovutettiin kahdeksan juutalaispakolaista saksalaisille. Viljatoimitukset jatkuivat liekanarun osoittaessa jo höllenemisen merkkejä. Tämä kehitys sai lähikuukausina lisää vauhtia, kun saksalaisten hyökkäykset Neuvostoliiton laajoilla aroilla pysähtyivät. Viimeisenä pisanana oli tappio Stalingradissa tammi-kuussa 1943.

Helmikuussa 1943 Risto Ryti valittiin uudelleen tasavallan presidentiksi. Saksaan päin kallellaan ollut pääministeri J.W. Rangellin tilalle Rooman kirjallisuuden professori Edwin Linkomies. Niinikään saksalaismielisen ulkoministeri Wittingin tilalle tuli englantilaismielinen Henrik Ramsay. Näin oli luotu tilanne, jossa ulkopoliittisen suunnan muutos oli mahdollinen.

Konkreettisen osoituksen siitä saksalaiset saivat tuota pikaa. Uusi ulkoministeri matkusti pian valintansa jälkeen Berliiniin. Siellä hän ilmoitti Saksan ulkoministeri Joachim

von Ribbentropille, että Suomen tarkoitus oli pyrkiä erillisrauhaan. Ramsayn puhe ei tietenkään saanut vastakaikua, vaan seurauksena oli koko loppukevään kestänyt neuvottelusarja, jossa Saksa vaatii Suome- ta jonkinlaista ilmaisua siitä, että maa taistelisi Saksan rinnalla loppuun saakka. Vaatimustaan se tehosti asettamalla toukokuun alusta lähtien ”teknillisiä” esteitä viljatoimituksille, minkä johdosta Suomen oli taas pienennettävä korttiannok-

sia. – Vaadittua sitoumusta ei Suomi voinut antaa; siihen ei ollut poliittisia valmiuksia eikä muutenkaan.

Tällä kertaa kriisi laukesi siihen, että saksalaiset tyytyivät pääministeri Linkomiehen sankarivainajien muistopäivänä 16.5. pitämässä puheessa esittämään ilmoitukseen siitä, että taistelua täytyy jatkaa. Kuitenkin vasta juhannuksen jälkeen loppuivat viljatoimituksia häirinneet ”teknilliset” ongelmat ja vilja virtasi taas Suomeen.

Elonleikkukone edusti high techia sotavuosien peltotöissä.

Rintamamiehet avustivat peltotöissä, minkä sotatoimilta ehtivät.

Fagerholm erotettiin Saksan lepyttämiseksi

Mutta ei virrannut kauan aikaa. Syksyn mennessä oli Suomen päättäji- en ylle kertynyt saksalaisten mielestä taas monenlaista syntilistää eivätkä suomalaiset olleet osoittaneet heille saamastaan avusta niin suurta kiitollisuutta kuin olisi pitänyt. Lopullisesti kamelin selän katkaisi tällä kertaa sosiaaliministeri K.-A. Fager-

Hevosten puutteessa piti korjattu vilja kantaa puitavaksi.

holmin marraskuun 3. päivänä pitämä puhe, jonka Svenska Pressen vielä vastoin ohjeita julkaisi. Puheessaan Fagerholm toi ilmi suomalaisten myötätunnon norjalaisia kohtaan arvostellen samalla maan natsihallintoa.

Saksalaiset pahoittivat puheen johdosta mielensä ja käynnissä olleet kauppaneuvottelut vaikeutuivat samoin kuin viljatoimitusten perille tulo kohtasi taas esteitä. Tilanteen seurauksena Fagerholm joutui jättämään ministerin postinsa. Tämä tapahtui joulukuun 17. päivänä ja seuraavina päivinä lähtivät viljalaivat taas Pohjois-Saksan satamista kohti Suomea. Suomelle luvattiin toimittaa välittömästi 60 000 tonnia viljaa ja keväällä vielä 40 000 tonnia lisää.

Saksa kulki yhä vinhempaa vauhtia koti tuhoaan ja Suomi sen mukana. Jos aiottiin pelastua, oli ”uppoava laiva” jätettävä. Kontakteja Neuvostoliittoon oli otettu erilaisten välikäsien kautta jo edellissyksystä lähtien. Pontta pyrkimykset kohti erillisrauhaa saivat 12.2.1944 lähtien, kun J. K. Paasikivi matkusti Tukholmaan saadakseen kuulla lähettiläs Aleksandra Kollontaylta venäläisten tarkemmat rauhan ehdot. Kun niihin uskottiin saatavan neuvottelemalla

vielä helpotuksia, matkustivat Paasikivi ja entinen ulkoministeri Carl Enckell 26.3. Moskovaan. Ehdot pysyivät niin ankarina, että Suomi ei voinut niihin suostua.

Mitä teki Saksa? Se vaikeutti Suomen asemaa entisestään viivytämällä viljatoimituksia ja katkaisemalla ne huhtikuun alussa kokonaan, heti Paasikiven palattua Moskovasta. Saksan viljatoimitusten keskeyttäminen vaikeutti huomattavasti kevään huoltotilannetta. Se pakotti armeijan vapauttamaan aikaisempaa enemmän miehiä rintamalta kevään kylvötöihin. Tällä puolestaan johti siihen, että Neuvostoliiton suurhyökkäyksen alettua kesäkuun 9. päivänä, oli osa rintamamiehistä edelleen peltotöissä.

Viljatoimitukset Saksasta alkoivat uudelleen suurhyökkäyksen jo alettua, muodollisena syynä se, että Suomen hallitus oli päättänyt lakkauttaa saksalaisista ilkeämielisesti kirjoittaneen Svenska Pressen -lehden.

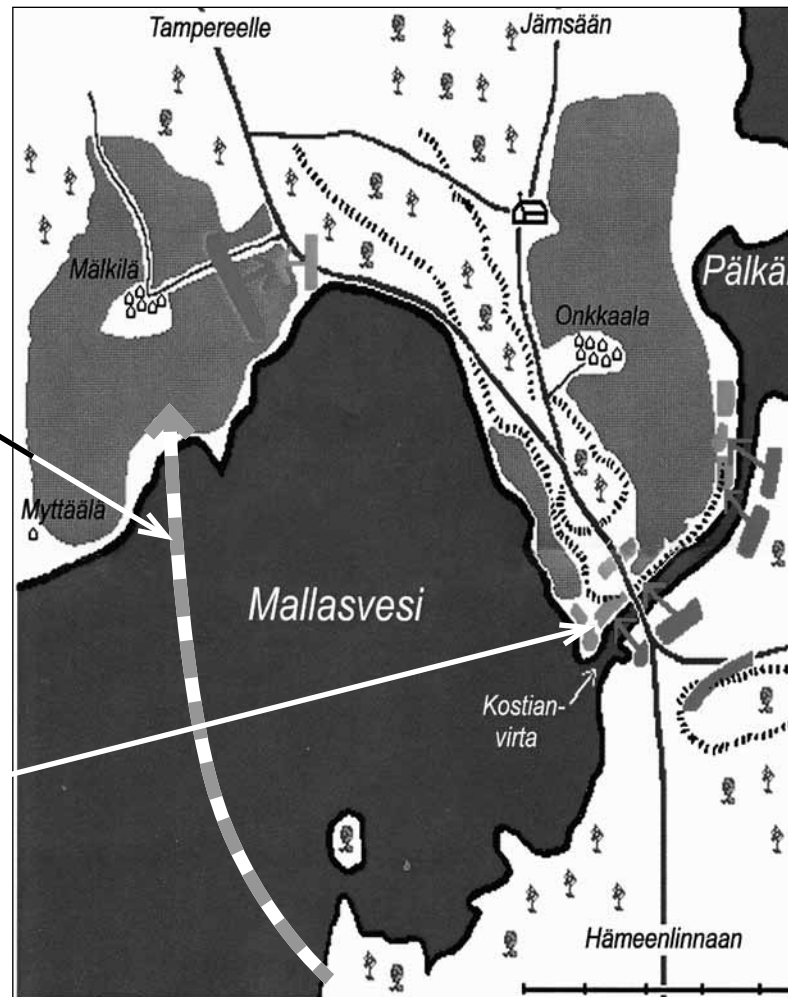
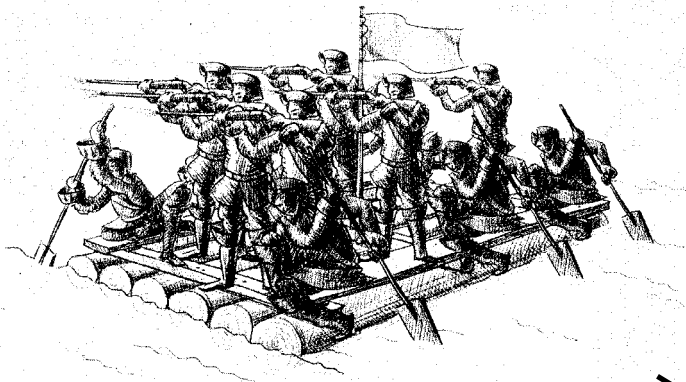
Suurvalta toimii tietysti aina oman logiikkansa mukaisesti – niin Saksakin. Se tiesi Suomen vaikean aseman ja maan riippuvuuden leipäviljatoimituksista. Se tiesi myös sen, että Suomessa vallitsi demokraattinen hallitusmuoto sota-aikanakin ja sen suoraviivainen painostaminen ei ehkä toisi tavoiteltua tulosta.

Neuvostoliiton lyömiseen Saksa uskoi tarvitsevansa Suomen apua ja se halusi maan pysyvän yhteisessä rintamassa. Painostustoimenpiteenä asetoimitusten katkaisemisella olisi voinut olla kohtalokkaat seuraukset, sen sijaan viljatoimitusten häiritseminen heikentäisi ensisijaisesti vain kotirintamaa ja olisi siten käyttökelpoisempi ”ohjausmuoto”. Ilmeisesti Saksa arvioi viljalla kiristämisen oivaksi muodoksi pitää Suomi ruodussa, koska se sovelsi samaa menetelmää koko sota-ajan.

Teksti: Esko Vuorisjärvi

Kirjoitus on aikaisemmin julkaistu Sotaveteraani-lehdessä.

Kuvat: SA-kuva

c lehtori Timo Muola, Kostianvirran taistelu 6.10.1713

Ylinnä: Venäläisen tutkijan ei kovin realistinen näkemys lautasta, jollaisilla ehkä ei 5000-tuhannen miehen, mutta kuitenkin riittävän suuri joukko kuljetettiin suomalaisten selustaan.

Alla: Kostianvirran rannalle on ennallistettu pätkä vuoden 1713 puolustusasemia. Kivi ja Visa Knuuti tutkivat ”juoksuhautoja” nuolen osoittamassa paikassa, missä myös muistomerkki sijaitsee.

Karttakuva: Venäläiset tekevät uskomattoman koukkauksen pimeyden turvin tilapäislautoilla suomalaisten selustaan.

300 vuotta Kostianvirran taistelusta Venäläisten rohkea lauttakoukkaus ratkaisi Isovihan suurimman taistelun

Vaikka Suuri pohjan sota (1700-1721) kesti kauan, Suomessa ei käyty montaa taistelua. Suurin niistä oli Pälkäneellä käyty Kostianvirran taistelu 6. lokakuuta. Kamppailu päättyi suomalaisten joukkojen tappioon. Tämän jälkeen venäläiset saattoivat miehittää maan. Isovihan katsotaan alkaneen Kostianvirran taistelusta.

Pälkäneen Kostianvirran taistelu käytiin Ruotsin kuninkaan Suomen armeijan ja Venäjän armeijan välillä 6.10.1713. Se oli osa Ruotsin ja Venäjän välistä suurta Pohjan sotaa. Suomen armeijaa Kostianvirran taiste-

telussa komensi kenraalimajuri Carl Armfelt ja venäläisiä amiraali Fjodor Apraksin.

Taistelupaikalla oli noin 3 400 suomalaista ja arviolta 15–17 000 venäläistä riippuen lähteistä. Voimatasapaino oli siis 1:5 jota voidaan pitää hyökkääjälle suotuisana mutta ei myöskään itsestään selvänä voiton laskennallisena kaavana.

Lähtökohtana Kostianvirran taistelulle oli, että Suomen puolustamiseen varatut joukot olivat sekä lukumäärältään että koulutukseltaan huonossa kunnossa.

Kenraali Armfelt aloitti toimin-

tansa joukkojen ylipäällikkönä vaikeissa olosuhteissa. Armeija oli hajoamassa, joukkoja uhkasi nälkä ja Ruotsista ei ollut apua tulossa. Armfelt kuitenkin päätti taistella, koska hän tunsu suomalaisten taistelutahdon ja katkeruuden, vaikka suomalainen ruotuväki oli huonosti koulutettu ja varustettu. Lisäksi Armfelt nautti suomalaisten keskuudessa täyttä luottamusta suoruudellaan ja ammattitaidollaan. Kostianvirralla oli siis henkisistä ja moraalisisista syistä pakko taistella ja olla perääntymättä.

Puutteellista tiedustelua

Armfeltin taistelujatus oli voittaa aikaa ja säilyttää suomalaisten puolustuksen painopiste kiinteänä siihen asti, kunnes mahdollinen laajempi vastahyökkäys ruotsalaisin voimin saataisiin aikaan Etelä-Suomen takaisinvaltaamiseksi. Haasteen muodosti puolustuksen leveys, joka kulki Tyrvään–Lempäälän–Valkeakosken–Pälkäneen–Sahalahden linjalla. Kaikkiaan kenraalilla oli käytettävissään 7200 miestä, mutta Pälkäneelle sijoitettiin runsas 3000 taistelijaa, koska Armfelt pelkäsi venäläisten yrittävän kiertää Pälkäneen puolustusaseman. Suomalaisten tiedustelu oli puutteellista.

Armfeld ei yrittänyt mitenkään kuluttaa ja hidastaa vihollista Hatulan–Pälkäneen välisellä metsäalueella. Ratsastava kasakka pitkin keihäineen olisi ollut melko avuton tiheässä metsässä. Sotahistoriasta tiedetään, että alivoimainen puolustaja tarrautuessaan maastoon ja linnoitteisiin on tuhoon tuomittu.

Apraksin venäläinen armeija saapui syyskuun lopussa Kostianvirralle. Lokakuun 6. päivänä iskeytyi venäläisten 15 000 miehen päävoimat suomalaisten puolustukseen.

Kostianvirran puolustusasema oli valittu taktisesti oikein ja oli pienelläkin joukolla puolustettavissa. Toki 15 metriä leveä virta oli osin kahlattavissa. Puolustuksen varustamiseen oli käytetty kokonainen viikko. Päävoimat oli sidottu passiivisesti itse asemaan eikä reserviksi varattu 400 miehen ratsujoukko Mälkilän kylässä riittänyt antamaan puolustukselle syvyyttä. Kostianvirran pohjoisrannalle rakennettiin varustuksia ja tykkipattereita.

Talot revittiin lauttamateriaaliksi

Venäläiset yllättivät nousemalla maihin suomalaisten selustassa. He olivat valmistaneet suuren joukon lauttaja repimällä Mallasveden eteläpäässä muutaman kylän talot ja

käyttämällä niiden hirret lauttojen rakennustarpeiksi.

Yö 6. lokakuuta oli tyyni sekä kylmä, ja paksu sumu peitti ruhtinas Mihail Golitsynin johtaman maihinnousuosaston. Golitsyn oli amiraali ja tuli ilmeisesti lauttojen mukana yli Mallasveden.

Sumun turvin venäläiset pääsivät Mälkilän rantaan ja lopulta myös Kostianvirran puolustajien oli irtauduttava asemistaan. Armfeltin yritys marssittaa 1600 miestä puolustusasemasta Mälkilään avuksi kesti liian kauan. Mälkilään määrätty suomalainen ratsuväki oli suurelta osaltaan haluton taistelemaan.

Sitä vastoin Turun läänin jalkaväki taisteli urhollisesti, mutta ei pystynyt lyömään maihin nousseita venäläisiä. Niinpä Armfeltin ei auttanut kuin vetäytyä ja antaa venäläisten ottaa Mälkilän rannat haltuunsa. Taistelun jälkeisen verilöylyn painopiste oli ennemminkin Mälkilässä kuin Kostianvirralla.

Menettyään Mälkilän Armfelt lähetti Kostianvirralla oleville joukoille käskyn lähteä perääntymään. Vihollinen hyökkäsi virralla 8 000 miehen voimin, mutta alivoimaiset puolustajat pystyivät estämään sen pääsyn joen yli. Miehet olivat menestyksestään haltioissaan eivätkä heti noudattaneet käskyä irtaantua. Sillä tuskin kuitenkaan oli jatkon kannalta ratkaisevaa merkitystä, sillä venäläiset pääsivät joka tapauksessa kapean virran yli heti, kun puolustus herpaantui.

Venäläisten ratsuväki seurasi perääntyviä puolustajia. Ratsuväen yhtenä päätehtävänä silloisessa sodankäynnissä oli hakata maahan pakoon lähtenyt, taistelumuodostaan luopunut ja sille selkensä kääntänyt jalkaväki, ja sen venäläiset vihollisilleen nyt parhaansa mukaan tekivät.

Lähemmäs 600 puolustajaa kaatui ja yli 200 joutui vangiksi. Venäläisten kaatuneiden määrä jäi heidän virallisten tietojensa mukaan runsaaseen sataan. Luultavasti tappiot olivat suuremmat, mutta joka tapauksessa selvästi alle vastapuolen tappioiden.

Puolustaja hajotti joukkonsa

Kostianvirran taistelun tappioon johtaneet syyt olivat puolustajien voimien hajoittamisessa ja puolustuksen passiivisessa toiminnassa. Kuten Kostianvirralla myös muilla sotatantereilla sotataidollinen opetus on, että puolustajan on oltava aktiivinen ja riittävä reservi on varattava yllättäviin taistelusuuntiin..

Sotahistoriasta löytyy Kostianvirran kaltaisia taisteluita ennen 1900-lukua kovin vähän. Venäläisten poikkeuksellisen operatiivisen ratkaisun perustana saattoi olla se, että venäläisten ylimeno-osaston komentaja oli amiraali.

Aivan oma juttunsa on venäläisten ylimenokalusto. Jos yksi lauttakantoi 50 miestä, 6000 miestä tarikoitti 120 lauttaa. Rakennusurakka on ollut melkoinen ja voidaan ihmetellä miksi suomalaisten tiedustelu ei tätä olisi havainnut.

Venäläisten kunniaksi on Pälkäneellä todettava rohkea ja aloitteellinen toiminta juuri neljän kilometrin pituisella vesistökokouksella. Viiden kylän talojen purkaminen ja rakentaminen lautoiksi tehtiin muutamassa päivässä. Puolustajan tiedustelu havaitsi venäläisten harjoittelevan lauttojen käyttöä 5. lokakuuta. Mutta silti vesistönylitys seuraavan yönä tuli yllätyksenä.

Suomalaisten joukkojen johtajat epäonnistuivat pitää joukot johdossaan. Paradoksaalista on, että miehet olisivat tahtoneet toistuvista irtautumisista pettyneinä taistella loppuun saakka Kostianvirralla. Jatkuva perääntymisen aiheuttama katkeruus irrotti joukot johtajista. Liian kova taistelutahto johti osaltaan johtamisongelmaan.

Kostianvirran taistelu on ehkä liian aliarvostettu Suomessa. Venäläiset nostavat taistelun jopa propagandistiseen arvoon.

Kirjoitus perustuu everstiluutnantti Aki-Mauri Huhtisen esitelmän heinäkuussa 2013 Pälkäneelle pidetyssä Kostianvirta-seminaarissa.

Naisaarella oli kapea-
raisteista rautatietä yhteensä
37 kilometriä.

Nämä merimiinat on teh-
ty vaarattomiksi. Aikanaan
niitä oli kymmeniä tuhansia.
Niiden yhteinen räjähdys-
teho vastasi Hiroshimaan
1945 pudotetun ydinpom-
min tehoa.

Naissaaren tappava salaisuus

Tallinnan edustan miinavarastoissa ydinpommin verran räjähteitä

Tallinnan laivalla matkustanut tietää Tallinnanlahtea Suomenlahdelta erottavan 18,6 km² suuruisen saaren, jolla on pituutta 9 km ja leveyttä 4 km. Se on Naissaari – Viron pohjoisrannikon yksi mielenkiintoisimmista saarista, jossa on kauniit hiekkarannat ja mäntymetsät. Kesäaikana sinne pääsee laivalla suoraan Tallinnan keskustasta.

Vanhimmat tiedot Naissaaresta ovat peräisin 1100-luvulta munkki Bremenin Adamin kronikasta, jossa puhutaan saaresta Terra Femina-

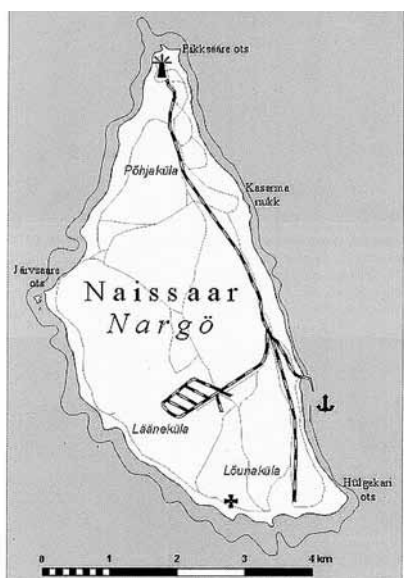
rum (Naisten maa). Joskus käytettiin myös nimeä Amazonia. Legendan mukaan naiset saivat siellä lapsia hirviöiden kanssa. Jos syntyi poika, oli se koirankuonolainen, jos tyttö, oli se ihana. Adam väittää, että amatsonit saivat lapsia myös vangiksi otettujen merimiesten ja sotilaiden kanssa. Sitten ajettiin miehet pois. Murrosikään varttuneet pojat myytiin slaavilaisilla orjamarkkinoilla.

Naissaari on ollut monien sotien tallema ja sen rakentamisessa ja luonnon muokkaamisessa on ollut

ratkaiseva osa juuri sotilaille. Viron jouduttua tsaarinvallan alle Suuren Pohjansodan (1700–21) jälkeen, rakennutti Pietari Suuri Naissaaren etelärannalle Tallinnan lahden sulkemiseksi ns. Sternschanzet – kolme perusmuodoltaan tähteä muistuttavaa multalinnoitusta.

Tykistötukikohta I maailmansodassa

Paljon suurempi työ aloitettiin juuri ennen ensimmäistä maailman-

Naissaaren rataverkko 1990-luvun alussa. Keskellä saarta on miinavarikon raiteisto. Radat ovat yhä jääjellä ja varovasti liikennöitävissä lukuun ottamatta neljän linjan haarasta pohjoiseen Pohjoiskylään viennyt rataa, joka rikottiin 1992-93 radan alla olleen kaapelin poiston yhteydessä.

Saari on noin yhdeksän kilometriä pitkä ja leveimmillään noin 4,5 kilometriä.

sotaa, jolloin Naissaarelle alettiin suunnitella tärkeintä Pietari Suuren merilinnoituksen tukikohtaa. Saaren asukkaat ajettiin kodeistaan pois ja rakennustyöntekijät tuotiin Venäjältä. Ensin rakennettiin satama, joka on käytössä myös nykyään ja kapearaiteinen rautatie, joka yhdisti sotilasaruknuksia ja varastoja satamassa. Rautateiden kokonaispituus oli 37 km, kaksi kilometriä jokaiselta neliökilometriä kohti. Sen jälkeen ryhdyttiin rakentamaan tykkipattereita, jotka saatiin sodan puhjettua taistelukuntoon. Venäläiset rakentajat ja laivaston sotilaat julistivat 1917 Naissaaren itsenäiseksi Neuvostoliiton tasavallaksi, joka kesti helmikuuhun 1918. Paetessa osa pattereista räjäytettiin, puurakennukset sytytettiin. Mutta kaikki panokset eivät räjähtäneet - virolainen riistanhoitaja ehti katkaista jotkut johdot. Viron viranomaiset sallivat asukkaiden palata.

Naissaari ja Mäkiluoto yhteistyössä

Sotien välisenä aikana kunnostettiin suuri osa puolustusjärjestelmästä, se modernisoitiin ja kaikki järjestelmät sähköistettiin. Rakennettiin

Tästä komentotornista johdettiin Naissaaren ja tarvittaessaan myös Mäkiluodon tykkipattereiden tulta.

myös uusia tykkipattereita. Naissaaren tykit kuuluivat yhteen puolustusjärjestelmään Aegnan patteriston ja Suomen Mäkiluodon patteriston kanssa. Mäkiluodon ja Naissaaren etäisyys on vain 36 kilometriä. Kyseessä oli Suomen ja Viron vaiettu ja salainen sotilaallinen yhteistyö, joka tuli julkisuuteen vasta Neuvostoliiton romahdettua. Historioitsija Jari Leskinen on siitä kirjoittanut laajan tutkimuksen (väitöskirja Vaiettu Suomen silta, Suomen ja Viron salainen sotilaallinen yhteistyö Neuvostoliiton varalta vuosina 1930-39). Pitkin tulenjohtoasemia yhdistävää kaapelia oli Suomesta mahdollista ohjata Viron tykistöasemien tulta ja päinvastoin. Pattereiden voimakkaiden 350 mm meritykkien tuli peitti koko Suomenlahden alueen Tallinnan ja Helsingin linjalla lähes 100 kilometrin leveydeltä. Sillä pystyttiin katkaisemaan kokonaan vihamielisten sotilain liike Suomenlahdella. Lisäksi sulkua tukivat miinakentät ja kummankin maan sukellusvenet. Sulku oli myös yksi syy, miksi Venäjä miehitti Viron ja hyökkäsi Suomeen. Sanoihan Molotov esittäessään ultimaatumia Viron ulkoministeri Selterille, että Kreml ei aio enää sietää sitä, että te pakotit-

te 20 vuotta sitten meidät istumaan tänne Suomenlahden takaosaan.

Neuvostoliiton miehitysvallan käskystä 1940 tuli Naissaaren asukkaiden (noin 500 henkeä) jälleen jättää kotinsa. Jo vuonna 1941 räjäyttivät punasoturit saarelta paetessaan taas kaikki tykistöpatterit. Ihmiset pääsivät tilapäisesti koteihinsa takaisin, mutta 1944-1994 oli saari taas Neuvostoliiton sotilastukikohta. Kun Venäjän joukot poistuivat Virosta, oli yksityishenkilöillä saarelle tulo ankarien rangaistusten uhalla kielletty. Nykyään siellä on vain muutama ympärivuotinen asukas.

1950-luvula saarelle suuri miinatehdas

Vuonna 1956 rakennettiin Naissaarelle merimiinojen kokoonpanotehdas ja Itämeren suurin merimiinojen varasto. Valtava varasto koostui piikkilanka-aidoilla ympäröidystä alueesta, johon oli yhteensä kasattu kymmenentuhannet merimiinat ja kymmeniä junalaitureita, joita yhdisti toisiinsa ja satamaan rautatie. Varastossa olevilla miinoilla saattoi helposti miinoittaa koko Suomenlahden ja Viron länsirannikon.

Muistona rautatieverkosta on vielä jäänteet vaunusta ja nosturista

Lisäksi saaren keskelle rakennetulle miinatehtaalle ja -varastolle oli etelässä sotilastukikohdan keskus, joka koostui upseerien asuinrakennuksista, esikunnan tiloista, sotilaskerhosta, voimalasta ja polttoainevarastosta. Saaren pohjoisosassa sijaitsivat ohjustukikohta, toinen polttoaineenvarasto, kulkuneuvot ja kasarmit. Alun perin olivat ohjustukikohdassa S-125-tyypiset ohjukset, myöhemmin 90-luvun alussa vaihdettiin ne valtaviin S-300 ohjuksiin (ilmatorjuntaohjuksia). Sähköä siihen saatiin länsirannikolla sijaitsevalta dieselsähköasemalta, jossa olivat myös omat polttoainesäiliöt. Neljäs polttoainevarasto sijaitsi Suursatamassa. Kaikki säiliöt oli sijoitettu suoraan hiekan päälle. Tankkaamisten ja vuotojen seurauksena oli maaperä saastunut. Kun Neuvostoliiton-Venäjän joukot lähtivät saarelta, otettiin suuri määrä miinoja ja tykin ammuksia mukaan, osa ammuksista haudattiin. Osa ammuksista myös räjäytettiin, mutta kaikki eivät räjähtäneet. Niitä on löytynyt myös Naissaaren rannikon läheisistä merestä.

Miinoissa räjähdettä Hiroshiman pommin verran

Vaikka yleisesti oli tiedossa, että Naissaari on sotilaskäytössä, selvisi vasta Venäjän miehitysarmeijan lähtiessä, että Tallinnan kupeeseen oli sijoitettu todellinen aikapommi. Neuvostoaikana ei sinne päästetty virolaisia edes armeijaan otettuina. Kävi ilmi, että miinatehtaan varastoidun räjähdysaineiden ja käyttövalmiiden miinojen määrä oli sen verran suuri, että niiden räjähtämisen yhteydessä vapautuva energiaa olisi arviolta ollut verrattavissa jopa Hiroshiman atomipommin voimakkuuteen.

Saari on nyt luonnonpuisto

Vuonna 1997 polttoainevarastojen säiliöt (55 kpl) vietiin pois ja niiden alla ollut pilaantunut maaperä siirrettiin. Ohjustukikohdassa suoritettiin tutkimus. Ohjuspolttoainetta ei havaittu, ilmeisesti ohjuksissa käytettiin kiinteää polttoainetta. Viron puolustusvoimien miinanraivaajat

puhdistivat useita vuosia saarta sinne jätetyistä tuhansista tykinammuksista, räjähtelevistä esineistä ja polttivat miinoja tyhjäksi. Vuonna 1995 saari julistettiin luonnonpuistoksi.

Tänään saarella ei ole sotilaita. Sen sijaan siellä on kaunis luonto, matkailijoille ruoka- ja yöpymismahdollisuudet ja jännittävät nähtävyydet – valtavat tykkipatterien rauniot ja katakombit, miina- varasto, missä on edelleenkin satoja turvalliseksi muutettuja miinoja ym. Siellä voi ajaa kapearaitteisella miinajunalla, tehdä retken venäläisillä armeija-autoilla mielenkiintoisiin paikkoihin, ottaa aurinkoa ja uida hiekkarannalla, kuunnella tunnetun kapellimestarin Tõnu Kaljusten lato-konserttisalissa klassista musiikkia, viettää ystävien seurassa illalla mukavasti aikaa ja katsella yöllä meren yli loistavia Tallinnan valoja. Näin rauhallista oli Naissaarella viimeksi ennen amatsonien tuloa.

Teksti: Henn Põlluaas
Kuvat: Jussi Vuorensola

Teksti on julkaistu aiemmin Sotaveteraani-lehdessä.

Alfred Sandbergin neljännen sukupolven edustajia ylpeinä palkinnoistaan. Vasemmalta: Atte Hertman, Aaro ja Iisa Loikkanen sekä Lenni Hertman.

Jääkäriluutnantti Sandbergin muistokilpailu 40. kerran

Elimäen reserviupseerikerho järjesti vakiintuneen tavan mukaan jääkäriluutnantti Alfred Sandbergin muistokilpailun Mustilassa 21.9.2013. Kilpailu järjestettiin jo 40. kerran ja se pidettiin täsmälleen samanlaisena kuin se oli järjestetty ensimmäisellä kerralla kerhon silloisen puheenjohtaja Pertti Alanderin ideimana.

Ensin oli vastattava maanpuolustusta koskeviin kysymyksiin. Sitten olivat vuorossa pistooliammunta ja kädentaitoja mittaava tehtävä. Vi-

meisenä vuorossa oli luontopolku kiperine kysymyksineen. Kilpailu sisältää siten monia Alfred Sandbergille tärkeitä asioita. Kilpailu käydään partioittain ja usein perhekunta muodostaa partion. Kilpailuun osallistuikin kaiken ikäisiä, Sandbergin suvusta osanottajia oli neljästä sukupolvesta.

Kilpailu on aina saatu järjestää Mustilan Kotikunnassäätiön puistoalueella. Säätiön hallituksen edesmennyt puheenjohtaja Axel Tigerstedt ehti tuoda tervehdyksensä

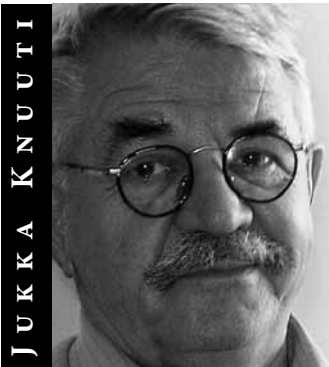
kilpailuun miltei 40 kertaa. Tämän johdosta jokainen partio sai nyt juhla kilpailussa muistoksi Mustilassa kehitetyn alppiruusun, joka kantaa nimeä "Axel Tigerstedt".

Kymenlaakson osasto on huomionnut tämän jääkäriperinnettä ylläpitävän tapahtuman lahjoittamalla jääkäripienoispatsaan kiertopalkinnoksi.

Kilpailussa on ollut tapana, että partiot saavat valita paremmuusjärjestyksessä palkintonsa palkintopöydältä. Tänä vuonna oli myös lapsille oma palkintopöytänsä.

Kilpailuun osallistui 43 henkeä kaikkiaan 15 partiossa.
Jarmo Loikkanen

www.jp27.fi

JUKKA KNUUTI

Suomen sukellusveneiden vähän surullinen historia

Kun Ruotsi luopui 1990-luvulla Sjöorm-sukellusveneluokastaan, niitä tarjottiin myös Suomelle, ennen kuin ne myytiin Singaporeen. Meillä ei olisi varaa niihin, vaikka ilmaiseksi saataisiin. Näin sanoi Puolustusministeriön silloinen kansliapäällikkö Pertti Nykänen. Sukellusveneiden vaatima huoltojärjestelmä sekä tarvittava henkilökunta eivät olisi mitenkään mahtunut puolustusbudjettiin, josta parhailaan maksettiin juuri ostettuja Horneteja.

Mahtoiko sukellusvene on järjestelmänä halvempi 1930-luvulla, kun meillä oli silloin varaa peräti viiteen

vedenalaiseen. Vai olivatko ne yhtä tyhmä hankinta kuin samaan aikaan hankitut panssarilaivat, jotka eivät paljoa sotineet. Mutta söivät rahat, joita olisi tarvittu maavoimien varustamiseen.

Suomenlinnassa olevan museosukellusvene Vesikon omituinen maalaus herätti kiinnostuksen vedenalaistemme historiaan, kun se kesällä avattiin remontin jälkeen uudelleen museokäyttöön. Miksi ennen sotalaivanharmaa alus oli nyt kirjava. Runko oli naamiomaalattu ja torni oli keltainen. Saadakseni vastauksen kysymykseen, kaivoin hyllystä aikanaan lukematta jääneen Markku

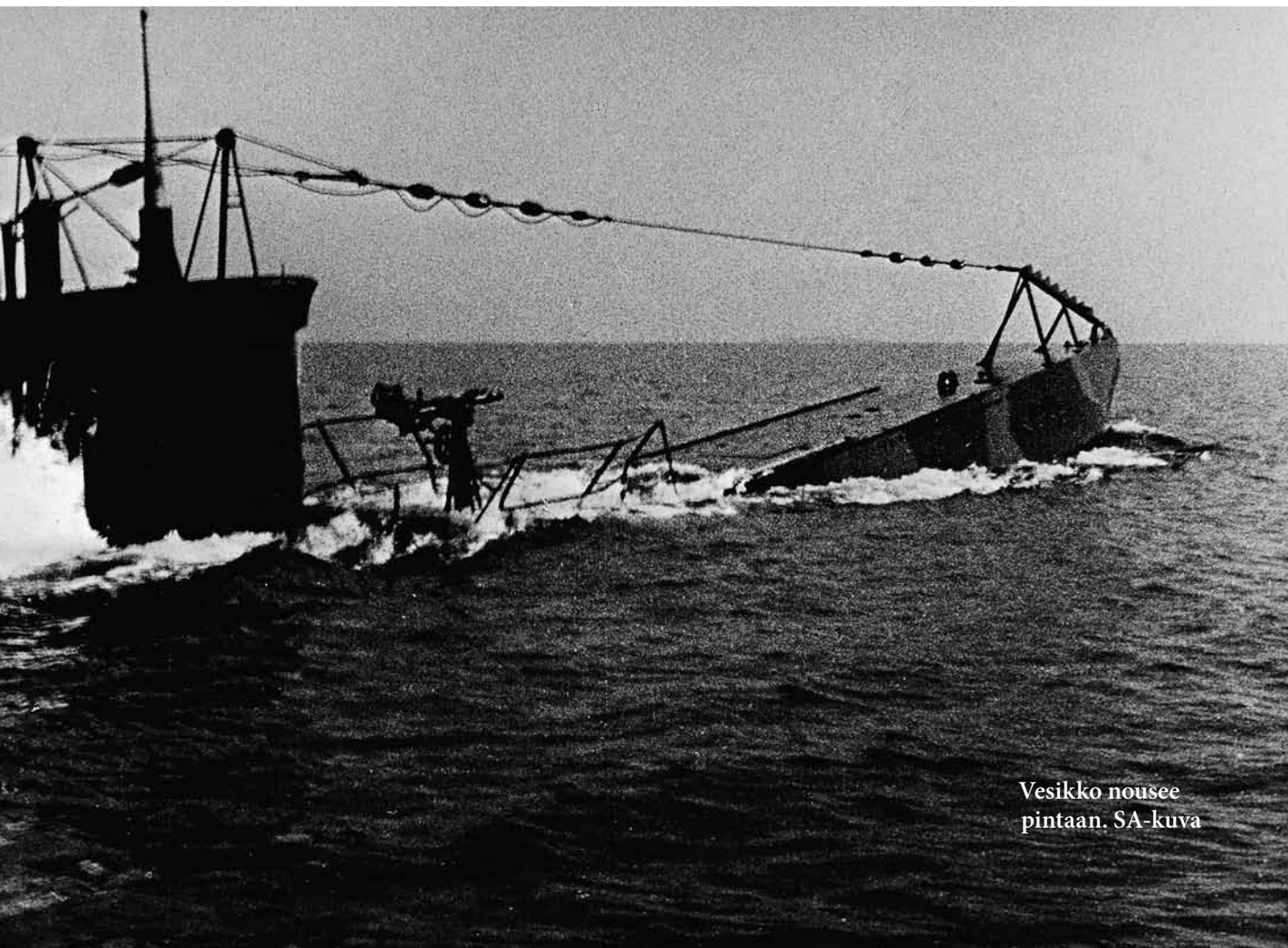
Melkon kirjan Suomen sukellusveneet.

Ja löytyihän se vastaus keltaiseen torniin. Kun saksalaiset ja suomalaiset suvet operoivat samoilla alueilla, maalattiin tunnistamisen helpottamiseksi veneiden torneihin leveä keltainen raita. Eli samanlainen kuin lentokoneidemme takarungossa ollut itärintamatunnus

Suomalaisten sukellusveneidän taistelutoiminnasta ei ole kovin paljoa kerrottavaa. Toki torpedoja ammuttiin, enimmäkseen ohi. Upotussaaliksi koko sodan ajalta jäi kolme sukellusvenettä ja yksi kaupapalaiva. Eikä ihan kovia paikkoja tainnut olla, kun ei tullut tappioita-kaan.

Itse asiassa sotatoimintaa kiinnostavampaa on veneiden hankinta ja myös niiden kohtalo sen jälkeen kun Pariisin rauhansopimus ne meiltä kielsi.

Versaillesin rauhansopimus 1919 kielsi saksalaisilta sukellusveneet. He kuitenkin uskoivat vielä nousevansa ja tarvitsevansa myös sukellusveneitä. Sen vuoksi he perustivat sukellusveneitä suunnittelevan insinööritoimiston Hollantiin.

Vesikko nousee pintaan. SA-kuva

Se suunnitelti myös meidän vedenalaisemme. Ne rakennettiin Turussa ja Helsingissä, mutta töihin palkattiin runsaasti saksalaisia insinöörejä. Kun veneitä koeajettiin, mukana oli aina saksalaisia meriupseereita, tosin siviilivaatteissa. Olimme mukavasti edesauttamassa Versaillesin sopimuksen kiertämistä.

Suomenlinnan museovene Vesikko oli itse asiassa Reichsmarinena tilaama CV 707, jonka Suomi lunasti itselleen. Saman tyyppin veneitä valmistettiin myöhemmin Saksassa maan omiin tarpeisiin. Ja niinpä Vesikko tapasi kesällä 1937 peräti seitsemän sisarustaan, kun Reichsmarine tuli laivastovierailulle.

Suomalaisten veneet olivat melko pieniä. Suurin oli Vetehinen-luokka. Nimialus ja sen kaksi sisaralusta, Vesihiisi ja Iku-Turso, olivat uppoumaltaan 500 tonnia. Vesikon uppouma oli 250 tonnia. Joukon jatkona oli minisukellusvene 100 tonnin Saukko, joka oli suunniteltu Laatokan tarpeisiin, minne sitä ei tosin koskaan viety. Erityisesti Saukko kärsi jatkuvista moottori- ja muista teknisistä ongelmista.

Kiinnostava on myös sukellus-

veneidemme uran loppu. Sodan päättyessä ne telakoitiin ja lopullinen tuomio tuli Pariisin rauhansopimuksessa. Aluksia tarjottiin Neuvostoliitolle osasuorituksena saksalaissaatavista. Naapuri tunsikin veneidemme hintelän suorituskyvyn eikä huolinut niitä. Toki panssari-laiva Väinämöinen kelpasi heille. Se palveli Punalippuista Itämeren-laivastoa Vyborg-nimisenä ja romutettiin vasta 1966.

Sukellusveneet myytiin romuksi Belgiaan. Minulla on vieläkin mielessä Uuden Suomen etusivun kuva, missä sukellusveneet jököttävät Suomenlinnan telakka-altaan pohjalla odottamassa viimeiselle matkalle lähtöä. Päivittäin seurattiin uutisia hinauksen edistymisestä ja sitä kuinka Saukko karkasi myrskyssä hinaajilta.

Melkon kirjasta totesin oikeaksi senkin muistikuvan, että yhtä veneistä, Vesihiittä, näytettiin maksua vastaan Belgiassa saksalaisena sukellusveneenä, jonka torniin oli maalattu teksti U-17. Ei yleisöä täysin huijattu. Kyllähän se Vesihiisi aika lailla saksalainen olikin.

Teksti julkaistu Suomen sotilas 5/2013

JÄÄKÄRIPATSAS MYNNISSÄ

Jääkärikansliassa saatavilla taas mustia metallisia jääkäri-pienoispatsaita hintaan 300 euroa. Sponsoreille tarkoitetuista numeroituista vihreistä patsaista tulee sopia kanslian kanssa puhelimitse tai sähköpostilla.

Vesihiiiden torpedoa ladataan putkeen. SA-kuva

Varsinais-Suomi selvittää jääkärikouluja

JP27:n perinneyhdistyksen Varsinais-Suomen osasto syyskokouksessa keskusteltiin hankkeesta, jolla selvitetään alueen jääkärien käymiä kouluja. Näihin ”Jääkärikouluihin” pyritään saamaan koulun jääkäreistä kertovat laatat. Kuvassa vasemmalta yhdistyksen varapuheenjohtaja Kari J. Talvitie, Varsinais-Suomen osaston puheenjohtaja Kyösti Vuontela ja hallituksen jäsen Kullervo Hantula. Kuva Kari Nummila

Jääkärieversti Armas Kempppiä ei ole unohdettu

Jääkärieversti Armas Kempppi on haudattu Kouvolan vanhalle hautausmaalle. Hautakiveen on kiinnitetty Jääkärikunniamerkki.

JP27:n Perinneyhdistyksen Kymenlaakson osaston jäsen Terttu Ravi on ottanut kunnia-asiakseen muistaa jääkärieversti Armas Kempppiä, jonka eräänä tehtävänä oli Viipurin puolustaminen, mikä kuitenkin oli mahdotonta. Kesäkuun 20. vuonna 1944 Viipuri menetettiin ja se kävi Mannerheimin luonnolle. Eversti Kempppi tuomittiin ”varomattomuudesta tehdystä virkavelvollisuuden rikkomisesta” 25 päivän arestiin, mikä loukkasi Kempppiä.

Terttu Ravi järjesti tutustumisen sekä vanhaan hautausmaahan että Kouvolan kasarmialueeseen, joita esitteli 3.D:n ”perinnepäivystäjä”, kapteeni evp. Kalevi Sirén. Jääkärieversti Armas Kempin hautamuistomerkki Kouvolan vanhalla hautausmaalla lokakuussa 2010 oli erityisen huomion kohteena, kun reilut 20 isänmaan ystävää suoritti kunniaikäynnin 56-vuotiaana keuhkosyöpään kuolleen everstin haudalla laskien sille kukkalaitteen. Terttu Ravi on hankkinut Haminaassa olleen Armas Kempin kotitalon paikalle muistomerkkin, mikä kertoo suuresta sotilaasta.

Teksti ja kuva: Paavo Mikkonen

Uusi jääkärin jälkeläinen Helsinki-Uusimaan hallitukseen

Helsinki-Uusimaa-osaston pitkäaikainen vaikuttaja Henrik Lagus luopui hallituspaikastaan. Henrik toimi paitsi osaston puheenjohtajana ja hallituksen jäsenenä myös pääyhdistyksen hallituksen jäsenenä. Hän on Ruben Laguksen poika

Mutta ei hätää. Tilalle tuli toinen jääkärin jälkeläinen, Helena Miettinen. Hän tosin ei ole enää jääkärin jälkeläinen ensimmäisessä polvessa. Hänen isoisänsä kommodori Miettinen tuli tunnetuksi Suomen merivartioston perustajana. Myös Arno Hakkaraisella on jääkäritausta.

Helsinki-Uusimaan puheenjohtajana jatkaa Arno Hakkarainen ja varapuheenjohtajana Pekka Rautalahti.

TUNNISTATKO TÄMÄN?

4/2013

Jääkärikämpä Raja-Joosepin lähellä

Kuva on otettu 1970–80 luvulla Lapista Raja-Joosepin läheltä Suomujoen varrelta. Oviaukon yläpuolella olevassa lapussa luki, että rakennus olisi ollut vanhan jääkärikämpän. Kuvan lähetti Parolen lukija Aimo Peltonen. Tuntee kukaan nyt jo varmasti hävinneen Jääkärikämpän historiaa? Parolen toimitus odottaa vastauksia.

Jääkäripataljoona 27:n perinteille Facebook-sivusto

Helena Miettisen voimin on saatu aikaan oma Facebook-sivusto jääkäriperinteen vaalimiseksi. Sivusto löytyy osoitteesta: <https://www.facebook.com/jaakaripataljoona27>.

Sivulle on saatu muutamassa viikossa vajaa 400 tykkäystä, tämä kertoo siitä, että asialle on ollut selkeä tilaus. Sivuston kautta on tarkoitus ylläpitää ja käydä jääkäriperinteeseen liittyviä asioita ja keskustelua.

Varsinaiset tapahtumailmoitukset ja niihin liittyvät ilmoittautumisohjeet löytyvät jatkossa edelleen varsinaisilta internet-sivuilta osoitteesta <http://www.jp27.fi/tapahtumat/>

<https://www.facebook.com/jaakaripataljoona27>

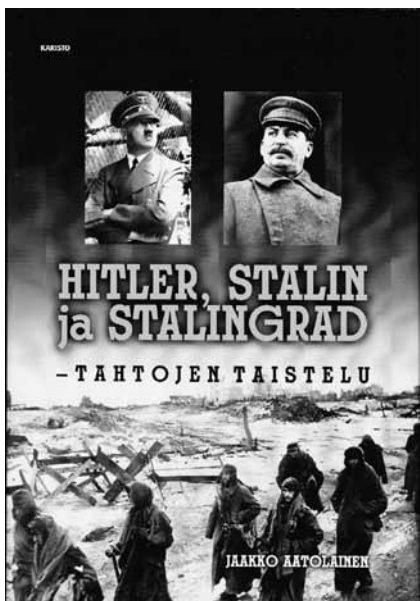
www.jp27.fi

**LOISTAVA OPPIKIRJA
II MAAILMANSODASTA**

Jaakko Aatolainen: *Hitler, Stalin ja Stalingrad – tahtojen taisto.* Karisto, 2012. 400 sivua, kuvitettu.

■ ■ ■ Sen jälkeen kun olin lukenut ylioppilaslahjaksi pyytämäni **Kurt Tippelskirchin** *Toisen maailmansodan historian*, olen lukenut kymmeniä teemaa käsitelleitä kirjoja. Mutta yhdestäkään en ole oppinut yhtä paljon kuin tästä Aatolaisen kirjasta.

Saksaa on tapana pitää ainoana syyllisenä toisen maailmansodan syttymiseen. Yleensä jää varjoon se tieto, että **Stalinin** oli tarkoitus hyökätä, kunhan Saksa olisi tarpeeksi heikentynyt sodassa Ranskaa ja Englantia vastaan. Kun operaatio Barbarossa alkoi kesäkuussa, olivat neuvostojoukot hyökkäysryhmityksessä, mikä osaltaan selittää Saksan suurvoittoja kesällä 1941.

Kirja kertoo seikkaperäisesti nimensä mukaan Stalingradin katastrofista. Se kertoo kuinka heppoisella pohjalla **Göring** lupasi huoltaa Stalingradin motin ilmaitse. Tehtävä oli täysin mahdoton alusta alkaen. Se on ollut tiedossa, ettei **Hitler** paljoo välittänyt marsalkkojensa ja kenraaliensa mielipiteistä. Mutta yllättävää on, että toinen dik-

taattori Stalin, oppi sodan edetessä luottamaan alaistensa mielipiteisiin ja noudattamaan heidän neuvojaan.

Olen ollut tähänkin asti selvillä siitä, ettei Stalingradia edeltänyt marsalkka **Zukovin** johtama suurhyökkäys Mars mennyt oikein putkeen. Neuvostohistoria on kätkenyt nämä massiiviset virheet ja tehnyt Zukovista myös Stalingradin voiton isän. Niinpä Zukov sai toukokuussa 1945 valkoisella hevosella ratsastan ottaa vastaan neuvostojoukkojen voitonparaatin Punaisella torilla.

Aatolainen osoittaa, että Stalin päästi käsistään vielä Stalingradinkin suuremman voiton, kun hän ei heti Stalingradin kukistumisen jälkeen ryhtynyt toimiin estääkseen Kaukasuksella olleen Saksan Armeijaryhmä A:n vetäytymisen. Jos Saksa olisi menettänyt sen Stalingradiin jääneet 6. Armeijan lisäksi, olisi sota todennäköisesti päättynyt ennen toukokuuta 1945.

On ollut varmasti antoisaa kuulla Aatolaista Maanpuolustuskorkeakoulussa missä hän on ollut opettajana. Opettajan roolista kertoo eräs mielenkiintoinen yksityiskohdista kirjan lähdeluettelossa. Kirjoittaja kommentoi useita lähdeiteoksia melko laajastikin.

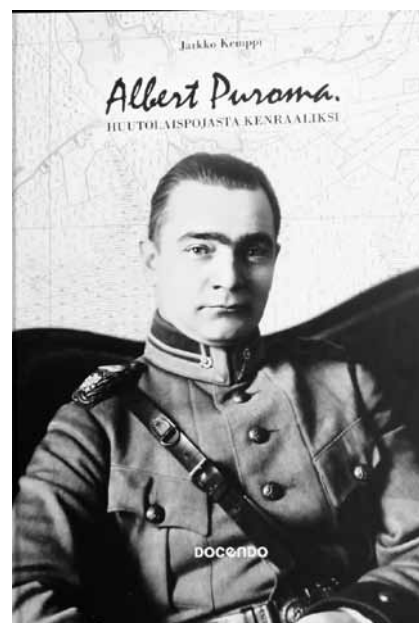
Harvoin voi kirjaa suositella luettavaksi niin vilpittömästi, kuin Aatolaisen kirjaa.

Jukka Knuuti

**HUUTOLAISPOJASTA
KASVOI RITARI**

Jarkko Kemppi: *Albert Puroma. Huutolaispojasta kenraaliksi.* Docendo 2013. 243 sivua. Kuvitettu.

■ ■ ■ Jo kirjan nimestä voi päätellä, että kyseessä on vähintäänkin huima tarina eikä vain tarina vaan vankka kertomus siitä, kuinka vaikeista lähtökohdistakin joskus jollekin urkenee huikea ura kuten kenraaliluutnantti **Albert Puromal** (1895–1987).

Puroma menetti jo alle 10-vuotiaana molemmat vanhempansa. Onnekseen orpo huutolaispoika sai hyvän sijaiskodin syntymäpitäjäsään Tuusulassa. Elämän eväitä antoi aluksi neljä luokkaa kansakoulua. Aikamiehenä hän suoritti yksityisesti oppikoulun oppimäärän 7/8. Sotakorkeakoulussa Puroma sai toiseksi korkeimman arvosanan ”kiitoksella hyväksyty”.

Puroman lempinimet ”Reikäruuta-Puroma” ja ”Pohjolan Rommel” kertovat paitsi hänen menestyksensä vaativilta taistelukentillä niin myös hänen ehkä osaltaan raisustakin luonteestaan, mikä vei ”tuotamuksellisesti” jääkärien tielle: Puromahan karkasi nuorukaisena merille. Hän oli 1. maailmansodan aikaan Venäjän alamainen joutuesaan saksalaisten internoimaksi ja töihin hiilikaivokselle. Sieltä jääkärivärvärit hänet löysivät kaikkien onneksi!

Pohjoisessa eversti Puroma johti Jatkosodassa JR 12:ta. Se tunnettiin jänkäjääkäreistä, jotka suorastaan palvoivat komentajaansa. Puroma oli kuulu ”edestä johtamisesta” kuten jääkärimajuri **Viljo ”Puujalka” Laakso**. Puroman yksi motto oli, että ”jos haluat puolustautua, niin hyökkää!” Puroma oli mukana myös Tali-Ihantalassa ja Vuosalmel-

la Jatkosodan lopulla ja vielä 6. divisioonan komentajana Lapin sodassa. Puroma on yksi niistä 20:sta jääkäristä, joka nimitettiin Mannerheim-ristin ritariksi.

Puroma ansaitsi elämäkertateoksensa, joka antaa meille kaikille lisätietoa itsenäisyystaistelumme kärkeijoukosta! Se myös ikään kuin velvoittaa meitä kaikkia, perinneyhdistyksen jäseniä jakamaan tietoa jääkäreistä ympärillemme.

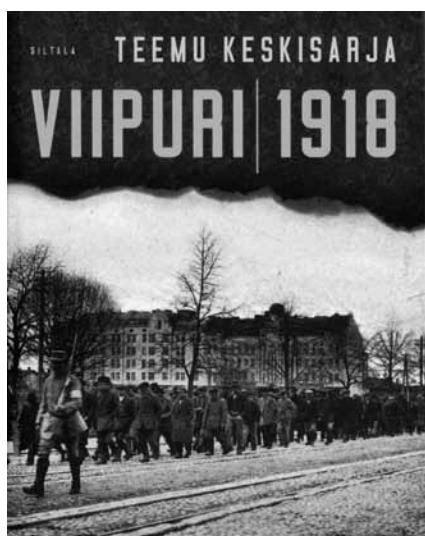
Kari Nummila

NATURALISTINEN KUVAUUS VIIPURISTA VUONNA 1918

Teemu Keskisarja: *Viipuri 1918*. Silta 2013. 406 sivua, kuvitettu.

■ ■ ■ Teemu Keskisarja kuvaa uusimmassa teoksessaan Viipurin tapahtumia vuonna 1918. Viipuri oli maamme keskeisimpiä kaupunkeja, niinpä siellä oli suuri venäläinen varuskunta, jonka sotilaat vallankumouksen jälkeen hukuttivat osan upseereistaan ns. ”upseerien uimakoulussa”. Vuonna 1918 Viipuri jäi punaisten hallintaan.

Viipuri oli punaisten valtaamana aina huhtikuun lopulle. Viipurin valloittamisesta ei kuitenkaan saanut antaa kunniaa, jo lähes myyttisen maineen saaneelle, Karjalan armei-

jan komentajana kunnostautuneelle alle 30-vuotiaalle jääkärieverstille **Aarne Sihvolle**. Tehtävään valittiin Venäjän armeijassa uran tehnyt, yli 50-vuotias kenraalimajuri **Ernst Löfström** (-Toll), joka ruotsinkielisenä oli tarpeeksi etäällä alaisistaan saadakseen kansallissankarin mainetta, kuten Sihvolle olisi voinut käydä.

Punaisten johto pakeni Venäjälle. Valkoisten lähestyessä Viipuria huhtikuun lopulla, aloittivat punaiset hätäntyneinä kostomurhat ja terrorin. Räikeimpänä tapauksena olivat Viipurin lääninvankilan murhat, jotka sitten kostautuivat valkoisen terrorin toimesta moninkertaisesti. Parisataa venäläissyntyistä teloitettiin riippumatta siitä, kummalla puolella he olivat olleet kaupungin miehityksen aikana.

Toivo Kuulan ampumistapaus vappuna 1918 on käsitelty, muttei jatkoa siihen. Ampumistapauksessa osallisena ollut, alkoholisoitunut farmaseutin koulutuksen saanut jääkäriääpeli joutui vartiomiehen ampumaksi Säiniön varikkoalueella karkaamisen yhteydessä reilu viikko Kuulan ampumisen jälkeen. Kuulan ampuminen on jäänyt hieman epäselväksi, kun toinen syyllisenä pidetty jääkärikapteeni hukkuu Vaasan saaristossa ennen sotaylioikeuden päätöstä.

Viipuri 1918 on taattua Teemu Keskisarjaa. Hän ei kaunistele kummankaan osapuolen tekemisiä. Tapaukset ovat kaameudessaan osittain jopa koomisia, esimerkiksi kuvaus venäläisten kasarmista luteineen ja hajuineen on suoraan sitä, mitä valkoiset olivat jo aiemmin stereotyyppineetkin. Lisäksi uusi punaisten byrokratia ja lukuisat eri ”esikunnat” molemmilla puolilla sekä pontikankeittoon komennetut sotilaat nivoutuneena Ahvolan taistelujen kauheuksiin luovat ”keskisarjamaisen” rivimiehenkin huomioonottavan kokonaisuuden.

Pasi Pulju

TURHAN KEVYT KIRJA MARSKIN RITAREISTA

Antti Tuuri: *Mannerheim-ristin ritareista*. Paasilinna 2013. 401 s.

■ ■ ■ Mannerheim-ristin ritareista on kirjoitettu paljon. Heistä on julkaistu useita matrikkeleita. Dekkarikirjailijana tunnettu **Mauri Sariola** julkaisi aikoinaan kolme kirjaa ritareista pyrkien virallisia, useissa matrikkeleissa julkaistuja pelkästään nimittämisspäiväkäsäkyjä kevyempään tyyliin, samoin itsekin Mannerheim-ristillä palkittu, sotakirjailijankin kunnostautunut Jorma ”**Joppe**” **Karhunen** teoksessaan *Taistelujen miehet*. Eversti **Ilmari Hurmerinnan** moneen painokseen yltäneessä matrikkelissa oli lisäksi myös mielenkiintoista tilastotietoa ritarien vaiheista ja koruttomat, luettelomaiset matrikkelitiedot jokaisen ritarin elämänvaiheista ritarinimitys-tietojen lisäksi.

Odotukset **Antti Tuurin** ritari-kirjan suhteen olivat jostakin Sariolan, Hurmerinnan ja Karhusen välimaastosta. Kyseessä on kuitenkin kirja, jossa pääosan muodostavat ritarinimitykset ja sen lisäksi on jokaisesta ritarista muutaman lauseen pienoiselämäkerta. Mitään uutta verrattuna 2000-luvulla ilmestyneisiin useisiin ritariatrikkeleihin ei

Kirjallisuutta

tämä teos sisällä. Siinä suhteessa teos onkin pienoinen pettymys. Tämän kokoamiseen ei olisi tarvittu Antti Tuurin kaltaista ammattikirjailijaa.

Kirja tulee kuitenkin olemaan todennäköisesti yksi syksyn menestyneimpiä sotakirjoja Antti Tuurin, aiheensa ja tiedotusvälinejulkisuu- tensa ansiosta, vaikkei teos mitään uutta tietoa ritareista annakaan. Yhdessä suhteessa Tuurin teos kuitenkin tekee poikkeuksen verrattuna muihin ritarimatrikkeleihin. Joidenkin oman käden kautta kuolleiden ritarien kuolinsyiden mainitsemis- sessä Tuuri on luopunut liiallisesta hienotunteisuudesta. Aiemmat mat- rikkelit ovat tällaisissa tapauksissa yleensä kertoneet kuolemasta tote- malla ko. ritarin yksinkertaisesti vain kuolleen ja tämän jälkeen mai- nittu paikka ja päivämäärä.

Jos haluaa hyllyynsä Manner- heim-ristin ritareista kertovan haku- teoksen, voisi tämäkin olla se kirja.

Ei kirjassa mitään moitittavaa ole, mutta ritareista on julkaistu var- maan kymmeniä tämänkaltaisia, si- sällöltään samanlaisia hakuteoksia.

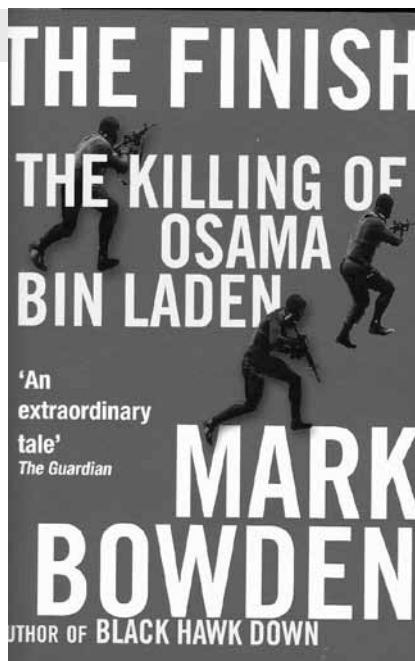
Pasi Pulju

NÄIN ELIMINOITIIN OSAMA BIN LADEN

Mark Bowden: *The Finish; Killing Osama bin Laden.* Grow Press, Lon- don 2012. 276 sivua.

■ ■ ■ JP27:n perinneyhdistyk- sen Helsinki-Uusimaan osastolla oli viime keväänä tilaisuus kuulla ensi käden tietoa siitä, minkälaisen koulutuksen **Osama bin Ladenin** tuhonneet USA:n SEAL-sotilaat oli- vat saaneet. Vieraanamme oli ainoa pohjoismaainen SEAL-koulutuksen saanut sotilas, kommodori **Markus Aarnio**.

Mark Bowdenin kirjasta saa hyvän käsityksen siitä, millaisen jättiläistyön takana oli Osaman löy- täminen. Ilman nyt skandaalien kohteena olevaa maailmanlaajuista

tietoliikenneurkintaa se ei olisi ollut mahdollista.

Itse isku syvälle ystävällismieli- sen Pakistanin Abbottabadiin, yli 200 kilometrin päähän rajasta ei tek- nisesti ollut mikään ongelma. Tehtä- vään valittu SEAL-joukko oli tehnyt lukuisia vastaavanlaisia iskuja Afga- nistanissa ja myös Pakistanissa. Oli varauduttava siihen, että Pakistanin puolustusvoimat ryhtyy vastarin- taan.

Vaikka operaatio olisi kuinka hy- vin suunniteltu, aina jokin menee pieleen. Nyt yksi helikopteri tuhou- tui laskeutuessa ja eri koptereilla len- täneet SEALit joutuivat vaihtamaan tehtäviä. Yksi Osaman avustaja am- pui SEALeja kohti muutamia lau- kauksia, mutta tuli itse ammutuksi, kuten pari kolme talosta tavattua aikuista miestä. Osamaa ei edes yri- tetty vangita, vaan hänet ammuttiin. Tosin varmuus hänen henkilöllisyy- destään saatiin vasta DNA-tutki- muksissa.

Pakistan ei reagoinut tapahtu- maan mitenkään. Kun amerikka- laiset ilmoittivat operaatiosta maan puolustusvoimien komentajalle, tä- mä onnitteli tehokkaasta toiminnas- ta.

Kuvaus Osaman tappamisesta on hyvä kuvaus, mihin suurvallan eri- koisjoukot pystyvät. Kylmäverinen tappo tosin tuntuu vähän rankal- ta. Kuvatonlaiseen iskuun tarvitaan

paljon voimavaroja. Mutta silti sitä- kin tärkeämpää on perusteellinen harjoittelu. Siitä kommodori Aarnio keväällä meille kertoi.

Jukka Knuuti

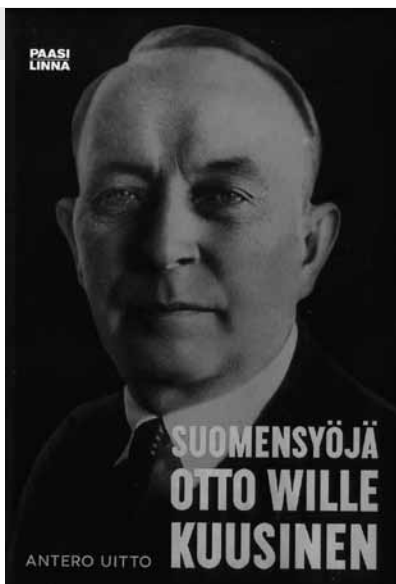
OIKEA SUOMENSYÖJÄ OTTO-WILLE KUUSINEN

Antero Uitto: *Suomensyöjä Otto Wille Kuusinen.* Paasilinna 2013. 415 s.

■ ■ ■ **Otto Wille Kuusinen** (1881–1964) on luultavasti yksi maa- ilmanpolitiikassa korkeimmalle ko- honneita suomalaisia. Suomessa Kuusinen tunnetaan lähinnä Neu- vostoliiton vuonna 1939 nimittämän Terijoen nukkehallituksen päämi- nisterinä. Tämän hallituksen kanssa Neuvostoliitto neuvotteli sen jälkeen, kun Suomi ei ollut suostunut Neu- vostoliiton esittämiin aluevaatimuk- siin.

Kuusinen toimi Terijoen hallituk- sen jälkeen merkittävässä tehtävis- sä neuvostotyylisiin vaikeaselkoisilla ja monimutkaisilla nimikkeillä mm. Karjalais-suomalaisen sosialistisen neuvostotasavallan korkeimman neuvoston puhemiehistön puheen- johtajana (presidenttinä), Neuvos- toliiton korkeimman neuvoston puhemiehistön jäsenenä, Neuvosto- liiton korkeimman neuvoston jäse- nenä, Neuvostoliiton kommunistisen puolueen keskuskomitean puhemie- histön ja sihteeristön jäsenenä. Sosi- alistisen työn sankarin arvo hänelle myönnettiin vuonna 1961. Kuusisen ansioluettelo on mittava. Ikävä vain, että hän toimi synnyinmaataan vas- taan heti vuodesta 1918 alkaen.

Kuusisesta tuli sosialidemokraat- tien kansanedustaja jo vuoden 1908 vaaleissa. Hän edusti filosofian kan- didaattina puolueensa lukeneistoa. Kansanedustajana hän toimi pienin katkoksin vuoteen 1918 asti. Sosia- lidemokraatit mielellään vaikenevat siitä, että Otto Wille Kuusinen toi- mi SDP:n puheenjohtajana 1911–1913.

Vuonna 1918 hän siirtyi punakapinallisjohtoon Neuvosto-Venäjälle.

Kuusinen oli harvoja merkittäviä suomalaisia kommunisteja, jotka selvisivät Stalinin puhdistuksista. Suhde Staliniin ja puhdistuksiin oli myötäilevä ja varauksellisen kannattava. Älynsä ja hyvien Stalin-suhteiden lisäksi hänen toimintansa Kominternissa, kommunistien kansainvälisessä järjestössä, pelasti hänet.

Kuusisenkin kohdalla näkyy 1900-luvun alun kommunistien välinpitämättömyys perinteisistä perhearvoista. Kuusinen solmi useita avioliittoja ja eli avioliitonomaisissa suhteissa jättäen aina entisen perheensä lähes oman onnensa nojaan. Sen verran hän välitti lapsistaan, että Terijoen hallituksen pääministeriksi suostumisen ehtona hänen Esa-poi-kansa vapautettiin vankilasta.

Tällaista omiensa pettäjää ja isänmaan petturia jotkut pitivät sankarina Suomessakin. Jos kommunistien vallankaappaus olisi toteutunut Suomessa, Kuusisesta olisi voinut tulla maan presidentti. Kirjalla on osuva nimi Suomensyöjä. Pitkät lainaukset Kuusisen kirjoituksista ja puheista sekä eri artikkeleista tekevät kirjasta melko rasittavaa luettavaa, mutta aiheensa puolesta kyseessä on merkittävän suomalaissyntyisen neuvostovaikeuttajan elämäkerta.

Pasi Pulju

SELKEÄ JA TIIVIS KUVAUS TALVI- JA JATKOSODISTA

Matti Koskimaa: *Suomen kohtalon ratkaisut Talvisota ja Jatkosota 1939–1944.* Docendo. ISBN 978-952-291-011-0 Saarijärven Offset Oy 2013

■ ■ ■ Ye-eversti **Matti Koskimaa** on koonnut vuosien työn tuloksena aiempaa tuotantonsa hyödyntäen, tiiviin Suomen kohtalon vuosien 1939–1944 sotia käsittelevän kokonaisuuden. Eversti Koskimaa on viime sotiemme historian tutkimuksessa ja kirjoittamisessa arvostetuissa kirjoissa ja käsikirjoittamisessa DVD-dokumenteissa keskittynyt ensisijaisesti Jatkosodan taisteluihin. Uudessa ansiokkaassa kokonaisuudessa on FT, ye-everstiluutnantti, Sotahistorian Laitoksen johtaja **Petteri Jouko** kirjoittanut Talvisotaa käsittelevän 2. luvun.

Sotahistorian tutkimuksessa ja erityisesti laajahkoja kokonaisuuksia käsittelevien kirjojen sisältöä harkittaessa on aina tehtävä vaikeita rajauksia. Mihin vedetään yksityiskohtien raja? Mitä otetaan mukaan ja miten esitettynä? Miten saadaan lukijalle tiedoksi, että tehdyn taistelusuunnitelman ja päätöksen taustalla on aina useita erikseen pohdittuja vaihtoehtoja? Usein tutkija sortuu myös jälkiviisauteen. Olisi pitänyt tehdä sitä ja tätä eikä päätyä toteutettuun ratkaisuun. Unohdetaan, että päätökset on tehty niillä tiedoilla ja niissä olosuhteissa, mitkä taistelujen riehussa olivat päättäjän tiedossa. Tästä ongelmasta on viime aikojen historiankirjoituksessa näkynyt valittavan paljon esimerkkejä.

Matti Koskimaa on kirjoissaan onnistunut välttämään tämän karikon. Niin myös nyt julkaistussa kokonaisuudessa. Mikäli jonkun operaation suunnittelussa ja käskytyksessä on ohitettu selviä tiedossa olleita faktoja tai lähdetty uhkarohkeaan toimintaan tuo kirjoittaja perustellusti esille oman näkemyksensä. Tästä on hyvänä esimerkkinä jääkärikenraali **Paavo Talvelan** 9.7.1941 käskemä VI AK:n hyökkä-

yksen alun omapäinen aikaistaminen. Karjalan Armeija oli käsenyt 9.7. klo 19.42 hyökkäyksen alkamishetkeksi 10.7. klo 17.00. Talvela käski aloittaa hyökkäyksen 9.7. klo 24.00. Kaikki huolella tehdyt tykistön tulisuunnitelmat menivät uusiksi. Suosittelem tällaisen kohdan lukemista suurennuslasin kanssa (sivu 67). Tällaisia realistisen valmisteluajan ohittavia päätöksiä löytyy kirjan sivuilta erityisesti hyökkäysvaiheen ajalta.

Jalkaväen ja tukevan tykistön yhteistoiminnan hioutuminen huippuunsa kesän 1944 taisteluihin mennessä on selkeästi kuvattu tiivissä ja helposti omaksuttavassa muodossa. Koskimaan kirjojen tunnettu tavaramerkki, erinomaiset pelkistetyt kartat, ovat tässäkin kirjassa vahvasti mukana. Kartoissa ei ole mitään turhaa. Asioihin pääse nopeasti sisälle myös tämän päivän kiireinen ihminen. Everstiluutnantti Jouko on noudattanut samaa pelkistettyä kirjoituskonseptia talvisotaosuudessaan. Suosittelem erityisesti osiota, jossa hän käsittelee materiaali- ja lipuutteita, joiden myötä Talvisotaan oli pakko lähteä. Poliittisen sinisilmäisyyden hinta? Toivottavasti ei tämän päivän poliittisissa olosuhteissa ajautua sinisilmäisyyden syntiin.

Eversti Koskimaan kirja on selkeä ja tiivis kuvaus viime sotiemme, Suomen toisen itsenäisyystaistelun vaiheista. Epäonnistumisia ei

Kirjallisuutta

ole tuomittu, vaan niiden taustat on selvitetty. Kirjoittaja ei sotilaana ja entisenä Sotakorkeakoulun tykistö-taktiikan opettajana sorru ylisanoihin kertomaan menestymisen ja onnistumisen hetkistä. Vankka tykkimiehen tietämys ja ammattitaito tulevat vastaan kirjan sivuilta. Joskin tykistön ratkaiseva osuus kesän 1944 ankarissa torjuntataistelussa korostuu selkeästi. Tämä vanhalle tykistön taitajalle bonuksena sallittakoon.

Kirja on hyvä lahja tämän päivän nuorille lukijoille ja sotahistorias-ta kiinnostuneille. Suomen kohtalonvuodet yhdessä tiivissä paketissa ammattimiehen tarjoamana! Kirja on kunnianosoitus veteraanisukupolven taistelulle itsenäisyytemme puolesta.

Asko Kilpinen

KOMEA JA TÄRKEÄ KIRJA PANSsarIVAUNUISTA

Stephen Hart: *Historian suurimmat panssarivaunutaistelut vuodesta 1916 nykypäivään.* Minerva 2013, 224 sivua.

■ ■ ■ Suomessa myyvät hyvin sodasta kirjoittavat **Lehväslaihon** ja **Anttalan** kirjojen tapaiset sotakuvakset. Tässä esiteltävän tietokirjan luontoisia teoksia ei meillä juuri näe, vaikka niitä varsinkin anglosaksises-

sa maailmassa julkaistaan runsaasti. Täytyy toivoa onnea kustantajalle.

Kirjan nimeksi olisi sopinut paremmin sen alkuperäinen titteli – Atlas of Tank Warfare. Luettavaksi tarjotaan taistelujen lisäksi panssarivaunun kehitys sen alkuhistoriasta tähän päivään ja hieman tulevaisuuteen saakka. Teksti on yleistajuista. Kirjoittaja **Stephen Hart** on tunnettu sotahistorioitsija, joka on erikoistunut mm. panssarivaunuihin.

Teksti on kuitenkin vapaa ammattislangista ja varsin luettavaa. Alussa kerrotaan ehkä turhankin perusteellisesti panssarivaunujen esihistoriasta. Tämä kostautuu kirjan loppupuolella, missä nykyajan taisteluvälineistä kerrotaan turhankin lyhyesti. Esimerkiksi ratkaisevan tärkeästä lämpötähtäimestä ei tainnut olla edes mainintaa.

Taistelukuvausten suureksi ansioksi on mainittava lukuisat kartat. Ne ovat varsin selkeitä, mikä ei ole itsestäänselvyys anglosaksissa julkaisuissa.

Piti katsoa tietysti, että mainintaanko kirjassa Suomi. ja löytyihän seuraava virke: Neuvostoliitto oli joutunut toistamaan panssareidensa surkeaa toimintaa Suomen talvisodassa.

Jossain määrin häiritsee erikoistermien kohdalla ontuva käännöstyö. Kääntäjän sukupuolesta päätellen hän ei ole palvellut panssarivoimissa.

Jukka Knuuti

PAINAVA JA PAKSU KIRJA SUOMEN JA SAKSAN SUHTEISTA

Markku Jokisipilä –Janne Könönen: *Kolmannen valtakunnan vieraat. Suomi Hitlerin Saksan vaikutuspiirissä 1933–1944.* 603 sivua. Otava 2013.

■ ■ ■ Suomen tilanteesta toisen maailmasodan aikana kiinnostuneelle tämä kirja on must.

Ellei aggressiivista agendaa toettanutta kansallissosialistista

Saksaa olisi ollut olemassa, talvisodaa tuskin olisi syntynyt. Näin siis sota olisi tullut, vaikka Suomi olisi ymmärtänyt paremmin Moskovan Saksaa kohtaan tuntemia epäluuloja. Asia, josta kirjoittajat syyttävät suomalaisia.

Vaikka kirjoittajilla on varsin kriittinen asenne tuon ajan päättäjiimme, päätyvät he kuitenkin lopputulokseen, että Mannerheim ja Ryti noudattivat jatkosodan aikana itse asiassa hyvin samanlaista linjaa kuin Paasikivi ja Kekkonen kylmän sodan aikana.

Kirjoittajat panevat kovasti painoa Suomen ja Saksan upseereiden yhteydenpidolle. Se heiltä jää huomaamatta, että kysymys oli jääkäri liikkeen ja vapaussodan yhteistyöhön liittyneistä vierailuista. Suomalaisia upseereita ei esimerkiksi ollut koulutuksessa Saksassa eikä asekauppoja tehty.

Toisin kuin yleensä on luultu, Mannerheim ei ollutkaan kovin pen-seä saksalaisia kohtaan. Hän kävi useasti 1930-luvulla metsästä-mässä valtakunnanmarsalkka Göringin kanssa.

Vaikka Saksa talvisodan aikana esti Suomen muualta ostamien aseiden kuljetuksen alueensa kautta, painosti Göring Ruotsia toimittamaan aseita naapurilleen vastaavan määrän, mitä se sai ostaa Saksasta.

Jukka Knuuti

OSASTOT TOIMIVAT

HELSINKI-UUSIMAA -OSASTO

OSASTON VUOSIKOKOUS

■ Helsinki-Uusimaa -osaston vuosikokous pidetään ke 29.1.2014 auditoriossa Töölöntorinkatu 2B:n (ent. Suojeluskuntatalo) klo 17:00. Asialistalla ovat sääntöjen määräämät asiat. Kokoussitelmän pitää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnanjohtaja **Pekka Tuunanen**, aiheena on ”MPK tänään”.

Ilmoittautumiset:

Arno Hakkarainen, arno.hakkarainen@gmail.com tai 050-383 5486 (iltaisin)

Tervetuloa vuosikokoukseen
Johtokunta

JÄÄKÄRIKERHO

■ Jääkärikerho järjestää esitelmätilaisuuden torstaina 6.3.2014 Töölöntorinkatu 2B:n (ent. Suojeluskuntatalo) klo 17.30 alkaen. Esitelmän pitää prikaatikenraali **Pentti Airio** aiheesta ”*Walter Horn*”

Osasto tarjoaa kahvit jonka vuoksi toivotaan etukäteisilmoittautumiset.

Ilmoittautumiset:

Arno Hakkarainen, arno.hakkarainen@gmail.com tai 050-383 5486 (iltaisin)

Tervetuloa esitelmätilaisuuteen
Johtokunta

Muistutus tapahtumiin ilmoittautumisista

Helsinki-Uusimaa -osaston johtokunta pyytää kiinnittämään huomiota siihen, että jäsenet ja muut asiasta kiinnostuneet jotka ovat tulossa osaston järjestämiin tapahtumiin huomioisivat ilmoittautumisohjeet ja ilmoittautuisivat tapahtumiin mahdollisimman ajoissa. Näin on tapahtumavastuullisten helpompi varautua kahvi- ym -tilauksiin ja niihin muihin järjestelyihin jotka ovat osallistujamäärästä riippuvaisia.

KESKI-SUOMEN OSASTO

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry:n

KESKI-SUOMEN OSASTON

vuosikokous (kevätkokous) pidetään tammisunnuntaina 26.1.2014 kello 11.00 alkaen Jyväskylän seurakunnan keskusseurakuntatalossa osoitteessa Yliopistonkatu 12, Jyväskylä.

Kokouksessa käsitellään vuoden 2013 toimintakeromus, tilinpäätös sekä vastuuvapauden myöntäminen tilivelvollisille. Kokouksen jälkeen on tilaisuus osallistua tammisunnuntain kansalaisjuhlaan.

Johtokunta

VARSINAIS-SUOMEN OSASTO

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry:n

VARSINAIS-SUOMEN OSASTON

kevätkokous pidetään keskiviikkona 26.2.2014 klo 18.00 Turun Upseerikerhon Turku-kabinetissa osoitteessa Kaivokatu 12, 20520 Turku.

Kokouksessa käsitellään sääntöjen määräämät asiat.

Prikaatikenraali, sotatieteen tohtori **Pentti Airio** esitelmöi kirjoittamastaan kirjasta ”*Walter Horn ensimmäinen jääkäri ja kylmän sodan Pohjola-aktivisti*”.

Myös muut kuin jäsenet ovat tervetulleita kuuntelemaan kokoussitelmää.

Kokouspaikan toivomuksesta ennakoilmoittautumiset pe 21.2.2014 mennessä:

Kyösti Vuontela
kyosti.vuontela@gmail.com
0500-910402

Tervetuloa
Johtokunta

KUTSU

INBJUDAN

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen VUOSIKOKOUKSEEN sunnuntaina 16.helmikuuta 2014 Lahdessa

Föreningen Jägarbataljon 27:s traditioner HÅLLER SITT ÅRSMÖTE söndagen 16 februari 2014 i Lahtis

Vuosikokouksessa käsitellään sääntöjen 6 §:n mukaiset asiat. Muut jäsenten käsiteltäviksi haluamat asiat tulee esittää hallitukselle kirjallisesti tammikuun 31.päivään mennessä.

Årsmötet behandlar ärenden i enlighet med paragraf 6 i stadgarna. Om någon medlem vill att andra ärenden ska behandlas bör styrelsen få skriftligt meddelande om det senast den 31 januari.

Päivän ohjelma

- 11.00 Ilmoittautuminen Hennalan kasarmilla (Hennalankatu 259) Hämeen Rykmentin esikunnan auditoriossa. Kahvitarjoilu.
- 12.00 Hämeen Rykmentin esittely
- 12.15 Vuosikokous
- 13.15 Tauko
- 13.40 Esitelmä ”Toinen maailmansota ja Suomi”
- 15.00 Päivällinen Lahden Upseerikerholla
- 16.30 Päivän ohjelma päättyy

Vuosikokouksessa ja päivällisellä tumma- tai palveluspuku, ei kunniamerkkejä.

Ilmoittautuminen 7.helmikuuta mennessä sähköpostilla a-i.iisakkala@phnet.fi ja maksamalla osanottomaksu 35 € perinneyhdistyksen Päijät-Hämeen osaston tilille FI31 4712 0010 0457 15.

Osanottomaksuun sisältyy kahvitarjoilu ja päivällinen.

Vuosikokousta koskeviin tiedusteluihin vastaa osaston puheenjohtaja Ari-Ilmari Iisakkala p. 0500 761 676

Program

- 11.00 Anmälan i kasernen i Hennala, Hennalankatu 259, i Tavastlands regementsstabs auditorium. Kaffe
- 12.00 Presentation av Tavastlands regemente
- 12.15 Årsmöte
- 13.15 Paus
- 13.40 Föredrag om Finland och det andra världskriget
- 15.00 Middag på officersklubben i Lahtis
- 16.30 Avslutning

Klädsel mörk kostym eller tjänsteuniform, inga förtjänsttecken

Anmälningar senast den 7 februari per e-post till a-i.iisakkala@phnet.fi, samtidigt betalas deltagaravgiften 35 euro till traditionsföreningens avdelning i Päijänne-Tavastland på konto FI31 4712 0010 0457 15

Deltagaravgiften berättigar till kaffe och middag.

Frågor gällande årsmötet svarar avdelningens ordförande Ari-Ilmari Iisakkala tel. 0500 7616 676.

JÄÄKÄRIPATALJOONA 27:N PERINNEYHDISTYKSEN ALAOSASTOJEN YHTEYSTIEDOT

Osasto	Nimi	Gsm	Sähköposti
Helsinki-Uusimaa	Hakkarainen Arno	050 383 5486	arno.hakkarainen@tieturi.fi
Kuopio	Seppo Räihä	040 591 4611	sepporaiha@gmail.com
Lappi	Markku Aherto	0400 823 520	markku.aherto@pp.inet.fi
Oulu	Pertti Puonti		pertti.puonti@gmail.com
Pirkanmaa	Pekka Virtanen	040 721 045	pekka.virtanen@ppg.inet.f
Satakunta	Alpo Vehanen	0400 593 727	alpo.vehanen@dnainternet.net
Varsinais-Suomi	Kyösti Vuontela	0500 910 402	kyosti.vuontela@gmail.com
Vaasa	Martti Ehrnrooth	0500 663 939	martti.ehrnrooth@veo.fi
Länsi-Pohja	Pentti Hiukka	040 593 9082	pentti.hiukka@pp2.inet.fi
Kymenlaakso	Paavo Mikkonen	044 550 9375	paavo.mikkonen@pp.inet.fi
Kainuu	Jouko Ollanketo	040 773 7763	
Kanta-Häme	Pertti Kiviniemi	0400 846 956	perttikivi@hotmail.com
Keski-Suomi	Martti Porvali	050 590 1051	porvalit@gmail.com
Etelä-Pohjanmaa	Juhani Passi	050 322 3469	juhani.passi@netikka.fi
Etelä-Karjala	Antti Lankinen	040 820 5620	aelankinen@gmail.com
Päijät-Häme	Ari-Ilmari Iisakkala	0500 761 676	a-i.iisakkala@phnet.fi

JÄSENPALVELUN MYYTÄVÄT TUOTTEET		Muut tuotteet	
TUOTE	HINTA		
Kortit		CD Jääkärin morsian/ kesto 22 min	10,00
Uudistettu jääkärilippu	1,00	CD-ROM Virtuaalijääkärit	25,00
Jääkärilippukortti	1,00	Fallna for friheten-medalj	8,50
Jääkärilippukortti 2-os. + kuori	1,50	Jägarens väg	3,00
Jääkärikunniamerkki	1,00	Jääkärien Elämäntyö-itsenäisyyden puolesta, julkaisu (Kielet: suomi, ruotsi, saksa, englantia ja latvia)	10,00
Jääkärien tulo Vaasaan	1,00	Hopeiset 27-kalvosinnapit	150,00
Onnittelukortti jääkärimerkillä + kuori	1,00	Hopeinen 27-riipus ketjulla	150,00
Pakettikortti jääkärimerkillä	0,50	Kirjeensulkijamerkki, (arkki sis. 50 kpl)	2,50
Rovaniemen jääkäripatsas	0,20	Kynttilä, Jääkärimerkillä	8,00
Skangal-Mangal tiellä + kuori	0,50	Puukko Jääkärimerkillä	50,00
Suomen Jääkärit	1,00	Suomen jääkärien elämenkerrasto, I täyd.osa 1957	5,00
Turun jääkäripatsas	0,20	Ur Jägarnas levnad och gärning	5,00
Vaasan jääkäripatsas	0,20	VHS Jääkärien tie I-III	15,00
Wasserturn	0,20	Vain jäsenille	
Adressit		Perinneyhdistyksen jäsenmerkki	12,00
Ilman tekstiä	10,00	Erillisillä hakemuksilla myynnissä	
Kansliasta kirjoitettuna/ toimitettuna	12,00	Jääkäripenoismerkki	80,00
Laajempi tekstaus	13,00	Jääkärihautamerkki	80,00
Tilaukset Jääkärikansliasta:		Toimitamme tuotteet	
Pohjoisranta 20 A 3		kerran viikossa.	
00170 HELSINKI		Hintoihin lisätään pos-	
P. 09 135 1009/050 377 8845		tituskulut.	
(myös teksdviestit)			
s-posti: jaakarikanslia@kolumbus.fi			

JÄÄKÄRIKANSLIA ON SULJETTUNA lomien vuoksi 23.12.2013–6.1.2014 ja 22.1.–29.1.2014
KANSLIET ÄR STÄNGT på grund av semester 23.12.2013–6.1.2014 och 22.1–29.1.2014

www.jp27.fi		
	PAROLE	
Päätoimittaja – Chefredaktör Jukka Knuuti 040 753 2751 jukka.knuuti@gmail.com	PAROLE ilmestyy vuonna 2014 maaliskuun, kesäkuun, syyskuun ja joulukuun alussa.	4 numeroa vuodessa, 20 €/vsk 4 nummer i året, 20 €/årg
Toimitusneuvosto – Redaktionsråd Askko Kilpinen, Kari J Talvitie, Kari Nummila		
JÄÄKÄRISÄÄTIÖ – JÄGARSTIFTELSEN	JP 27:n PERINNEYHDISTYS RY– FÖRENINGEN JB 27:s TRADITIONER RF	
Puheenjohtaja – Ordförande Kilpinen, Askko	Jäsenet – Medlemmar Fagernäs, Peter	
Varapuheenjohtaja – Viceordf. Lahti, Jere	Heiskanen, Kari	
Asiamies – Ombudsman Eklin, Jukka	Hägglund, Gustav	
	Kuljukka, Antti	
	Manninen, Ohto	
	Pennanen, Jukka	
	Puheloinen, Ari	
	Sihvo Sami	
	Hallitus – Styrelse	Jäsenet – Medlemmar
	Puheenjohtaja – Ordförande	Aherto, Markku
	Laatikainen, Pertti	Ehrnrooth, Martti
	Varapuheenjohtaja – Viceordförande	Hakkarainen Arno
	Talvitie, Kari J	Iisakkala, Ari-Ilmari
	Sihteeri –	Mikkonen, Paavo
	Sekreterare	Parkkola, Ari
	Kiiski, Tiina	
KANSLIA: Auki ma–to 10–14. KANSLI: Öppet må–tors 10–14.		
Pohjoisranta 20 A – Norra Kajen 20 A 00170 HELSINKI – 00170 HELSINGFORS Puhelin/telefax 09-1351009 telefon/telefax, gsm 050-377 8845, email: jaakarikanslia@kolumbus.fi Kansilan puhelimet ovat ”avoinna” kanslian aukioloaikoina. Muulloin niihin voi jättää viestin tai lähettää tekstiviestin.		

Perinneyhdistyksen hallitus piti kokouksensa Loviisassa 5. syyskuuta ja vieraili samalla Hamnskärille, jonne 17. marraskuuta 1917 tuli Saksasta seitsemän jääkäriä tuliaisinaan aseita ja räjähdysaineita. Yhdistyksen hallituksen matkalla Hamnskäriin oli mukana myös Etelä-Suomen sotilasläänin edustajia. Paikalla kuultiin jääkärien tulosta esitelmä, joka löytyy yhdistyksen kotisivulta. Kuvassa meneillä seppeleenlaskusaarella olevalla sukellusvene UC 57:n muistomerkillä, Vasemmalta Ari-Ilmari Iisakkala, Pertti Laatikainen ja Mikko Santavuori. Kuva: Paavo Mikkonen

